

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ג/תש"ל של הממשלה
ט"ז בתשרי תש"ל - 28.9.69

נכחו חברים: י. אלון - יו"ר, ז. ארן (מסעיף 30), מ. בגין (מסעיף 30), י. בורג, מ. בנטוב (מסעיף 30), ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין (עד סוף סעיף 36), ז. ורהפטיג, י. ישעיהו (מסעיף 30), מ. כרמל, י. ספיר, פ. ספיר (עד סעיף 34), מ. קול, י. ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו חברים: ג. מאיר (בחול), א. אבן (בחול), י. אלמוגי, י. ברזילי, ח. מ. שפירא, ז. שרף (בחול).

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
רס"ן א. בראון - לשכת שר הבטחון (בסעיף 35)
תא"ל ר. ורדי - צ.ה.ל (בסעיף 35)
רס"ן א. כהן - צ.ה.ל (בסעיף 35)

רשם: י. מימון

סדר היום: 26. נסיעות שרים
27. [REDACTED]
28. אצילת סמכויות לפי זכיון החשמל (ירושלים) בשטח ירושלים המזרחית.
29. הצטרפות ישראל לאמנת המכס בדבר הובלה בינלאומית של סחורות בדרכים.
30. הסתייגות מהצעת חוק תזכיר המועצה לפירות (ייצור ושיווק)
31. סדר הדיונים של הממשלה
32. הארכת ההסכם בין רשות השידור לבין חברת "קולומביה ברודקסטינג סיסטם" בענין ייעוץ לרשות השידור
33. אכרזה על איזורי שיקום
34. רישום תביעות של יהודים יוצאי עיראק, סוריה, מצרים ותימן
35. המעב בחברון ובבית שחור וגירוש מסיתים משכם וג'נין
36. סקירה בטחונית
37. סקירה מדינית
38. ועדת החקירה בענין נסיבות השריפה במסגד "אל-אקצה"

26. נסיעות שרים

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

אבקש את אישור הממשלה לנסיעתו של שר החקלאות - זהו אחד השרים המבוקשים ביותר בעולם - לרומניה כראש המשלחת הכלכלית הישראלית, למשך שבוע ימים, החל ביום כ"ד בתשרי תש"ל (6.10.69). שר האוצר, המסחר והתעשיה, שעד אז יחזור לארץ, ימלא את מקומו של שר החקלאות.

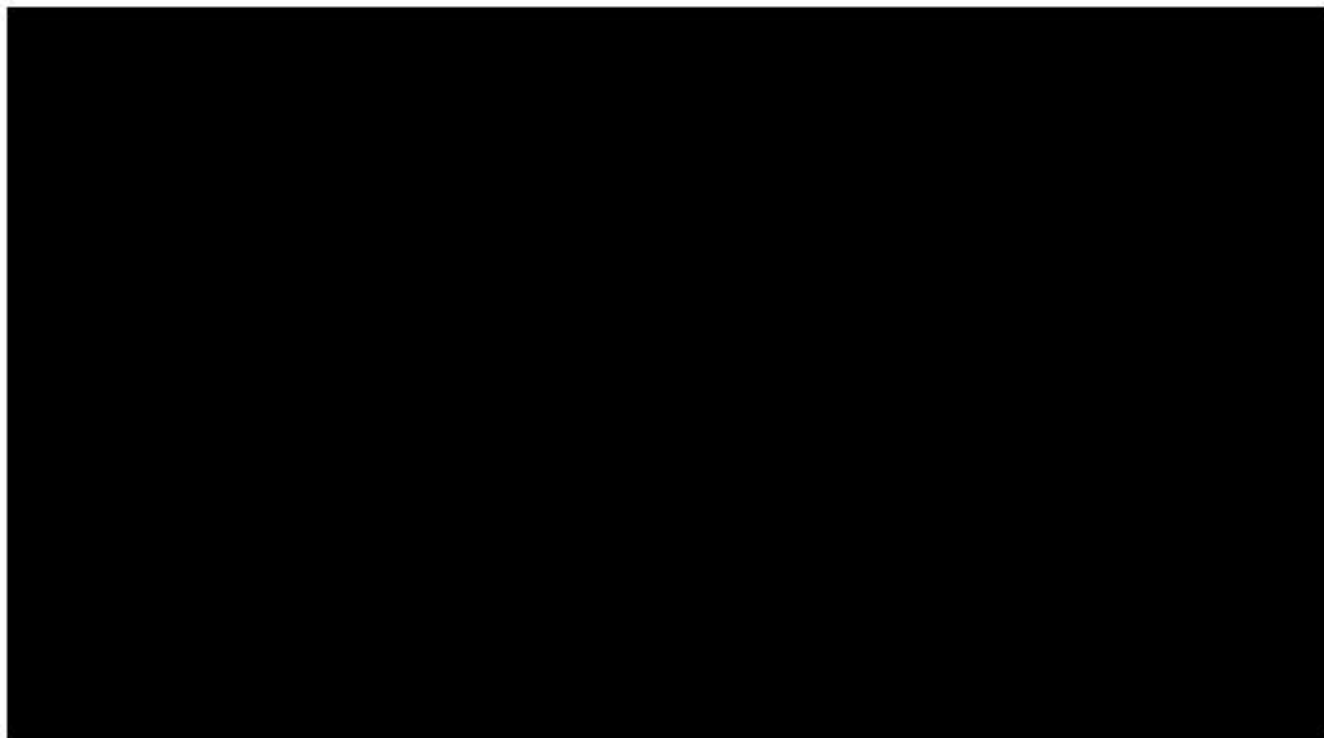
מ ח ל י ט י מ :

לאשר את נסיעת שר החקלאות לרומניה, לעמוד בראש המשלחת הכלכלית הישראלית, למשך שבוע ימים, החל ביום כ"ד בתשרי תש"ל (6.10.69).

שר האוצר, המסחר והתעשיה, ימלא את מקום שר החקלאות בעת העדרו מהארץ.

[Redacted]

[Redacted]

28. אצילת סמכויות לפי זכיון הדשגל (ירושלים) בשנת ירושלים המזרחית

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

זהו ענין פורמלי ביותר. זהו המשך מהחלטת הכנסת. אבל מחברר לפי דעת היועץ המשפטי שהחלטת הכנסת להחיל את החוק הישראלי על ירושלים עדיין אינה מספיקה. נחוצה החלטה לאצול סמכויות של הנציב העליון לשר הפיתוח, כפי שהיא קיימת בכל מקום אחר. אני רוצה לציין דווקא שהחברה הערבית פנתה אלינו עכשיו וביקשה רשיונות, כי היא רוצה לפעול באיזה שטחים. זו הפעם הראשונה שפנתה אלינו. אבל כדי שאוכל לתת לה סמכויות, נחוצות לי סמכויות. זה קשור גם במשא ומתן בינינו ובין החברה הערבית ביחס להסדר הענינים בשיכוני אשכול, באוניברסיטה על הר הצופים וביתר המקומות. זהו ענין פורמלי שהוא מתבקש לאישור.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוץ:

אני רוצה להוסיף שהנושא הזה נדון גם בוועדת השרים לעניני ירושלים, והועדה הרגילה שהענין הסמכותי הזה חסר וזהו מתדל לגבי כל מה שנרצה לעשות עם החברה המזרחית ירושלמית. גם אני ממליץ על ההצעה הזאת.

השר י. ספיר:

החברה נשארת באותו סטאטוס?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוץ:

לפי שעה.

מ ח ל י ט י ס :

א) לאצול לשר הפיתוח את סמכויות הנציב העליון לפי הזכיון מיום 25.2.1926 ליצירתו ולחלוקתו של חשגל בירושלים ובסביבותיה (להלן - "זכיון החשגל (ירושלים)") לגבי שטח ירושלים המזרחית, דהיינו לגבי השטח המתואר בתוספת לצו סדרי השלטון

והמשפט (מס' 1), תשכ"ז-1967, אשר עברו לממשלה עקב הוצאת הצו האמור.

(ב) להסמיך את שר הפיתוח לאצול את הסמכויות האמורות בפיסקה (א), כולן, מקצתן או בסייגים, לעובד צבור.

29. הצטרפות ישראל לאמנת המכס בדבר הובלה בינלאומית של סחורות בדרכים

שר התחבורה מ. כרמל:

גם זהו ענין טכני. היינו, הצטרפות לאמנה שנאפשרת העברת סחורות מארץ מסויימת סגורות וחתומות, מבלי להזקק לבקורת מכס ותשלום מסים ואגרות. יש כבר 24 ארצות שהצטרפו לאמנה זו ויש לנו ענין בכך לגבי הובלת משאיות ומכוניות גלנוע וזה יאפשר לנו הובלה בהיקף גדול ללא הזדקקות לתשלום מכס וביקורת.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

יש לי רושם ששר התחבורה שכנע את כולנו.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אולי יכול שר התחבורה להגיד משהו בענין הצפיפות

בנמלים?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

זהו סעיף אחר, ואיני מתנגד לכך שפעם נדון בזאת.

מ ח ל י ט י ם :

(א) ישראל תצטרף לאמנת המכס בדבר הובלה בינלאומית של טובין בדרכים:

CUSTOMS CONVENTION ON THE INTERNATIONAL TRANSPORT OF GOODS UNDER
COVER OF T.I.R. CARNETS.

שנחתמה בג'נבה ב-15.1.1959.

(ב) לייפות את כוחו של שר החוץ לבצע החלטה זו.

30. הסתייגות מהצעת חוק תזכיר המועצה לפירות (ייצור ושיווק)

השר י. ספיר:

בחרתי מבין הסעיפים שהסתייגתי מהם בזמן הדיון רק שני סעיפים. מדובר פה בענין של קביעת מכסות אישיות לנטיעה ולייצור. אמנם כאשר קובעים מכסות לנטיעה, איני יודע איך אפשר עוד לקבוע לחוד מכסות לייצור, העץ מייצר אלא אם עוקרים אותו.

לפי החוק קובע השר מכסות אישיות. אמנם השר יכול לאצול מסמכויותיו לאחר מעובדיו. גם זה לא כל כך רצוי. והנה, בסעיף 18 נאמר: "(א) המועצה תראה באגודה שיתופית כמייצגת את כל חבריה לענין קביעת מכסות ייצור אישיות ורק לה תיקבע מכסת ייצור שהיא משותפת לכל חבריה. אולם רשאית אגודה, על פי החלטה של האסיפה הכללית שלה, לבקש כי מכסות הייצור יוקצו לכל אחד מחבריה בנפרד." יפה. עכשיו אומרת פסקה (ב): "אגודה שיתופית שנקבעה לה מכסה משותפת,

תקבע לחבריה מכסות אישיות נפרדות לפי החלוקה שקבעה כאמור, ובלבד שכל חבר הרואה עצמו נפגע על ידי החלוקה, יוכל לחשיג עליה והוראות תקנות האגודה יחולו על החשגה כאילו נתגלה על ידי כך סכסוך בין האגודה לבין החבר."

מה זאת אומרת? שר החקלאות עצמו, או על ידי מי שהוא מינה, יקבע מכסות אישיות לפי מגבלות או יותר נכון הנחיות שנקבעו בסעיף אחר, שעליו היה לנו ויכוח גדול ובאנו באותו ענין לידי הסדר. נאמר, אם נקבע שלגידול תפוחי עץ שבפרוודר ירושלים המכסה האישית היא 5 דונם לאיש בהתישבות, בחקלאות, הרי משקבע שר החקלאות ששם המכסה האישית היא 5 דונם, בשעה שבפתח-תקוה, נאמר, המכסה האישית היא רק 2 דונם, הרי זה בסדר. אולם משקבע שר החקלאות את המכסה האישית, והמדובר הוא על אגודה שיתופית ולא על פרט, הרי הוא מוסר את מאה היחידות של חמשה דונם כל אחת לאגודה השיתופית - הרי לפי הסעיף הזה ייצא שאותה האגודה השיתופית, שהיא הופכת להיות בעלת כל המכסות האישיות, שנקבעו אישית על ידי שר החקלאות, תשב אותה האגודה ותחליט: אתה, חבר זה מקבל 3 דונם, ואתה, חבר אחר תקבל 7 דונם.

לדעתי, זו תהיה סתירה מוחלטת לעצם העקרון שלפיו נקבעות מכסות אישיות לא דומות ולא שוות בכל הארץ, דבר שהוא גם נכון וגם צודק. אבל אין זה ככה אם באותה אגודה שיתופית, לגבי אותו הר ואותו ספר ואותה התישבות צעירה, יבואו ויגידו, אתה אדוני לא תקבל מה שמקבל אחר באותו מקום. במלים אחרות: ללא כל צורך הופכים את האגודה לקובעת מכסה אישית, שהיא שונה, ולפעמים נוגדת אותו העקרון שהיה מונח בקביעת המכסה האישית, שאותה קבע שר החקלאות לאותו מקום ולאותו אזור ולא רק לאגודה שיתופית אחת. אני שואל: איזה צדק יש בדבר?

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

זהו המשך הויכוח על חוק המושבים.

השד י. ספיר:

אני מצטער, אבל כאן זה נכנס בדלת האחורית. פה ישנו דבר שלדעתי אינו צודק. בקבוץ שאני. זה גם אינו נוגע לחקלאות פרטית. החקלאות הפרטית מקבלת מכסות בלי כל אגודה שיתופית. אבל ניקח מושב. אדם התיישב במושב, עשה הסכם עם הסוכנות היהודית או עם המוסד המיישב, ויש לו תווה אישי על נחלתו, נאמר 40 דונם זריעה, 20 דונם בהשקיה וכו'. הפעם באים לקבוע לפי החוק הזה, שמותר לו בשטח זה, שהוא שלו לפי החוזה, לנטוע לא 5 דונם, אלא רק 2 דונם או דונם אחד של מטעי פרי. את הזכות הזאת, שיש לו, שהוא מקבל אותה משד החקלאות, מוסרים אותה, לא מרצונו החפשי, לאגודה השיתופית כדי שהיא תהפוך את "היוצרות". זהו דבר שאיננו מתקבל על הדעת. לכן, הסתייגתי וביקשתי למחוק את הסעיף הזה הנוגע למכסות לאגודה שיתופית ולחלוקתן מחדש על ידי האגודה השיתופית, לפי קריטריונים שונים מאלה ששד החקלאות עצמו קבע.

שד התיירות ושד הפיתוח מ. קול:

אני יוצא מתוך הנחה שאין לנו עניין להביא לידי פירוק האגודות השיתופיות או להחלשתן. יחד עם זה, אין ספק בזה שהאגודות השיתופיות חייבות לפעול לפי העקרונות ששד החקלאות קבע אותם, וזה נוגע לנקודה שהשד יוסף ספיר דיבר על אודותיה, כלומר, שאינן יכולות להיות סתירות בין ההוראות וההנחיות של שד החקלאות ובין הפעולה של האגודה השיתופית.

אבל אני חושב שחסר פה משהו בסעיף הזה, ואני מציע תיקון. והתיקון הוא, שבמועצה הארצית לפירות תקום ועדת-ערעור. היינו, לא ועדת-ערעור במקום. אם חבר מרגיש שנעשה לו עוול על ידי האגודה, הרי לא במקום יטפלו בערעור כזה, כי אין שום ערך לטיפול מקומי בערעור. אלא כשם שגניח שמחייבי חוק המושבים הסכימו שהערעור יוכל לבוא בפני בית משפט של המדינה, כי במדה שישנה הרגשה פה שנעשה עוול, איני מציע שהערעור יובא בפני בית משפט, כי זוהי פרוצדורה מסובכת מאוד, אבל צריכה לקום ועדת-ערעורים, שחבר המרגיש את עצמו מקופח על ידי

האגודה במקום יוכל להגיש ערעור ולהסביר את ענינו.

אם שד החקלאות יקבל את הצעת התיקון שלי, אתמוך בהצעה עם התיקון. אם לא יקבל את הצעת התיקון, אצביע עם חשד יוסף ספיר בעד הורדת הסעיף. איני רוצה לפגוע בזכויות האגודה השיתופית, אבל אני חושב שאי אפשר למסור את כל הסמכויות וגורל האיש רק לאגודה מקומית. אנחנו יודעים לא פעם איך באגודות המקומיות הענינים נקבעים על ידי בודדים.

שד הסער י. בורג:

אני רוצה לתמוך בהצעתו של חשד קול. אנחנו מוכרחים למצוא כאן את שביל הזהב, משהו באמצע. אין אנחנו יכולים להביא לפירוק של מושב. יש הבדל בין מושב למושבה. מאידך, המצב במושבים מעורער. ישנה לפעמים דיקטטורה של מזכירים, של חמולות וכדומה. יש גם אינטרסנטיות של משפחות. אם ישנה מבסה כוללת בענינים אלה, הרי ככל שאתה מרבה לאחד, אתה צריך למעט לשני. יש כאן אינטרסים כלכליים של קבוצות. יכול להיות שהיחיד יהיה מבודד במלחמה, שהיא מלחמת-קיום שלו. משום כך, צריכה להיות אינסטנציה שיוכל לערער בפניה. איני רואה כרגע דרך אחרת מאשר לקבל את הצעת חשד קול. צריכה להיות אינסטנציה של גוף בלתי תלוי.

חשד י. ספיר:

מתקבל כאן הרושם שכוונת ההסתייגות שלי היא לערער את מבנה המושב או יסוד השיתופיות שבו, ש-70%-80% של הפעילות של כל החברים הם באגודה. אני אומר שלפי הערכתי אין לזה כל קשר עם קיומה של האגודה השיתופית ועם קיומו של המושב ועם קיומם של החיים השיתופיים. כל זה הוא ענין של צדק בלבד.

שר החקלאות ח. גבתי:

לצערי, איני יכול לקבל את ההסתייגות של חשד יוסף ספיר, כי היא מנוגדת למציאות שהיא קיימת בהתיישבות בארץ. המציאות היא שמרבית החקלאות מאורגנת באגודות שיתופיות, בין אם זוהי חקלאות קבוצתית ובין אם זוהי מושבית, והאגודה השיתופית במושב מרכזת למעשה בידיה את הפעילות הכלכלית של כל חבריה. ואין להעלות על הדעת שיקציבו מכסות אישיות, כלומר, שהמוסד המתכנן ייכנס לכל כפר וכפר ויקבע מכסה אישית לכל אחד מן החברים ויוציא את האגודה בכלל מכל חשיקולים שלה בחלוקת המכסות.

אני רוצה להגיד לשר ספיר: יש פה איזו טעות, אם אתה חושב במציאות של היום - אני מדבר על המציאות של 1969 - בחקלאות ובכפרים שנגיח, אם קובעים תיאורטית שלאזור מסויים, לכפר מסויים, צריך לתת 3 דונם או 5 דונם מטע ליחיד, שתיתכן חלוקה אבטומטית של 3 או 5 הדונמים לכל מתיישב.

אסביר מדוע לא תוכל להיות חלוקה אבטומטית. בהתפתחות של החקלאות בשנים האחרונות הגיעו לזה שההיקף של הענפים הנמצאים בידי מתיישב כיום הוא הרבה יותר גדול משהיה פעם. אם תבדוק היום, נניח, בכפרים מסויים שיש להם מכסת-חלב לכפר, הרי מכסת-החלב היא לכפר ואין אותה מכסת-חלב לכל מתיישב ומתיישב, כי למעשה יש בכפר רק 50%-60% של מתיישבים המחזיקים פרות. אותו הדבר גם ביחס ללול. כיוון שאי אפשר להתקיים היום לא על 3 פרות ולא על 5 פרות, הרי אם יחלקו את המכסה שווה לכולם, אף אחד לא יוכל להתקיים. מגיעים לאט לאט למסקנה, שיש לחלק את מכסות הייצור בתוך הכפר ככה, היינו שכל מכסות הייצור בכל הענפים תחלקנה כך שלכל אחד ואחד שיש לו מכסת ייצור בענף מסויים, יקבל אותה בהיקף כזה שיוכל להתקיים. באותו כפר בהרי ירושלים, למשל, יכולים להיות 70% של חברים שהם מחזיקים לולים ושהם למעשה ממצים את המכסה לייצור ביצים של הכפר כולו. ואם נחר יקבל הכפר הזה מכסה של נטיעות, יכול להיות שצמחון השיקולים הפנימיים צריך, בראש וראשונה, לתת את מכסות המטעים לאלה שאין להם ענף אחר, כמו שיכול להיות גם להיפך. מי שיקבל מטע, לא יקבל מכסת-ביצים וכן גם להיפך. על

כן, הדבר הזה מוכרח להשאר בתחום השיקול וההכרעה של האגודה השיתופית היודעת את מצבו של כל מתיישב ומתיישב, ובהתאם לכך היא מכוונת את העניינים.

אשר להצעת השד קול, אני רוצה להגיד כך: יתכן שאנחנו צריכים להבטיח כי במקרה של קיפוח או מה שנראה כקיפוח של אחד מחברי האגודה, לא האגודה תהיה הפוסקת בענין זה. אבל איני מציע שבמקרה כזה תהיה ועדת-ערעור ליד המועצה הארצית לפירות, כי המועצה הארצית לפירות היא, בעצם, ארגון מקצועי, היא מטפלת בצד המקצועי, היא אינה מסוגלת לטפל גם בכל הבעיה החברתית והכלכלית של הכפר. אני יכול להסכים שייאמר כי במקרים כאלה ימנה שד החקלאות ועדת-ערר, שהיא תהיה מורכבת כך שהיא תהיה מסוגלת גם ללמוד את הבעיות של הכפר.

שד התיירות ושד הפיתוח מ. קול:

אבל היא צריכה להיות ועדה קבועה.

שד החקלאות ח. גבתי:

בסדר. אבל זו צריכה להיות ועדה שהיא תהיה מסוגלת גם לחדור לעניינים הכלכליים והחברתיים של הכפר ובהתאם לכך לשמוע את הערעור ובהתאם לכך לפסוק. מועצת הפירות אינה הגוף המתאים לכך.

השד י. ספיר:

אני יכול להבין שזה ייכנס לחוק.

שד החקלאות ח. גבתי:

כך.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

נצביע: מי בעד הצעת השר יוסף ספיר לחוק את הסעיף 18 של חוק המועצה לפירות (ייצור ושיווק)?

מצביעים:

ברוב נגד 2 קולות נדחתה ההצעה לחוק את הסעיף 18 של חוק המועצה לפירות (ייצור ושיווק).

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

נצביע עכשיו על התיקון בנוסח של שר החקלאות, היינו שהוא ימנה ועדת-ערר ושדבר זה יהיה כתוב בהצעת החוק.

מצביעים.

מחליטים:

א) סעיף 18 (ב) בהצעת החוק ינוסח כדלקמן: "אגודה שיתופית שנקבעה לה מיכסה משותפת, תיקבע לחבריה מיכסות אישיות נפרדות לפי החלוקה שקבעה, כאמור, ובלבד שכל חבר הרואה עצמו נפגע ע"י החלוקה יוכל לערער עליה לפני ועדת ערעורים אשר תמונה על ידי שר החקלאות למטרה זו."

הנוסח הסופי של הסעיף האמור ינוסח על-ידי היועץ המשפטי לממשלה.

ב. (נגד 2 קולות) לא לקבל את הסתייגותו של חשר י. ספיר מהצעת חוק-תזכיר המועצה לפירות (ייצור ושיווק).

ג. לאשר את הצעת חוק-תזכיר בתיקון הנ"ל.

31. סדר הדיונים של הממשלה

סגן ראש הממשלה וחשר לקליטת העליה י. אלון:

לפני שנמשיך בסדר היום, אני רוצה לעשות ניסיון בהסכמתכם. לפי הערכתי, לא תיערכנה הרבה ישיבות בעניינים שוטפים עד לבחירות. חלק מהישיבות יוקדשו לעניינים מדיניים, עם שובה של ראש הממשלה. גם היום, נצטרך עוד לעסוק בעניינים בטחוניים. אני שואל: האם מוכנים כמה חברי ממשלה שהגישו הצעות לפני חצי שנה או לפני ארבעה חודשים, שאין תקווה שידונו בהן בקדנציה זו, להסיר את הצעותיהם מעל סדר היום, בהנחה שיעלו אותן שוב בממשלה הבאה לכשיהיו בה חברים?

חשר י. ספיר:

ההצעות יכולות לחשאר בסדר היום ולא תיעלמנה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מצטרף לדעתו של הנואם שקדם לי.

סגן ראש הממשלה וחשר לקליטת העליה י. אלון:

לי אין זה מפריע שיהיה סדר יום ארוך.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

התחילו דיון בממשלה על ענין מבירת קרקעות, ולא היה לזה המשך. בדרך כלל, אם מתחילים באיזה סעיף, גומרים אותו. אני מבין כשאומרים לדחות את הדיון בסעיף שלא התחילו לדון בו. אבל זהו סעיף שהתחילו לדון בו.

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

זה רשום.

32. הארכת ההסכם בין רשות השידור לבין חברת "קולומביה ברודקסטינג סיסטם" בענין ייעוץ לרשות השידור

חשד י. גלילי:

הנושא של הארכת ההסכם בין רשות השידור לחברת סי.בי.אס. הוא בסמכותה של רשות השידור, גם מבחינה עניינית וגם מבחינה תקציבית. אלא שבהתאם לחוק רשות השידור, הנושא טעון אישורה של הממשלה. והנה, ב-12 במאי ש.ז. אישרנו את המשך ההסכם עם סי.בי.אס. עד ל-31 באוקטובר 1969, ולפי בקשת הועד המנהל של רשות השידור מיום 3 בח.ז., אנו מתבקשים לאשר הארכת ההסכם לחצי שנה נוספת, היינו, עד ל-30 באפריל 1970. אני מבקש לאשר זאת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני זוכר כי בשעה שהובאה לראשונה הצעת-ההסכם, הוסבר לנו כי זה נוגע לטלוויזיה, שצריך ללמוד את הבעיה, וביקשו ייעוץ לחצי שנה. עכשיו זה הופך לענין מתמיד. האם אנחנו תלמידים כל כך חלשים שצריך להעסיק יועץ לזמן כה רב ובאופן מתמיד? למדנו חצי שנה, ביקשו ללמוד עוד חצי שנה. אבל לכמה זמן צריך לקחת אומנת?

שר החקלאות ח. גבתי :

כמו שאומר הפתגם הרוסי "תחיה מאה שנה, תלמד מאה

שנה".

שר הדתות ז. ורהפטיג :

זה הופך כבר אינטרס של היועץ להיות יועץ מתמיד. אבקש לא להחליט היום. אבקש את השר גלילי להכנס לעומק הדברים ולראות אם יש צורך והכרח בדבר. זה עולה הרבה כסף.

השר י. גלילי :

אילו ידעתי שחיה שאלה כזו, הייתי מצטייד באינפורמציה לגבי משרדים אחרים על מידת הכושר של "תלמידיוחם" לגבי יועצים מקצועיים, אולי להוציא משרד הדתות שאיננו יכול להזקק למומחים אחרים.

השר מ. בגין :

זקוק גם כן לסייעתא דשמיא.

השר י. גלילי :

איני רואה צורך לדחות את ההחלטה הזאת. אני סומך בענין זה על חברי הוועד המנהל של רשות השידור. הדברים אמורים לא רק בהדרכה, אלא גם בייעוץ לרכישת ציוד, חומר הפקה וכיוצא בזה. ואני מבקש, איפוא, לאשר את ההצעה.

מ ח ל י ט י מ :

בהתאם לסעיף 41 לחוק רשות השידור, תשכ"ה-1965, לאשר חתימה על הארכת ההסכם בין רשות השידור לבין חברת "קולומביה ברוקסטינג סיסטם" (סי.בי.אס.), מיום א' בתמוז תשכ"ו (19.6.66) בענין ייעוץ לרשות השידור לחצי שנה נוספת, מיום י"ט בחשון תש"ל (31.10.69) עד יום כ"ד בניסן תש"ל (30.4.70).

33. אכרזה על איזורי שיקום

שר הדתות ז. ורהפטיג :

אבקש לדחות סעיף זה לישיבה הבאה, כי הוא כרוך

בהרבה חומר.

שר השיכון מ. בנטוב :

אנו תלויים בתאריכים לפי החוק, שבהם הדברים צריכים להחפזם. אני מוכן לדון על כך גם בישיבה נוספת.

הממשלה וודאי זוכרת שלפני 8.5 חדשים בערך אושרה, על פי הצעת הרשות לפינוי ולבינוי, רשות לתת הודעה מוקדמת, בהתאם לחוק, על שלושה אזורים שמתכוונים להפכם לאזורי-שיקום. לפי הפרוצדורה של החוק, ניתנת על ידי ההודעה המוקדמת אפשרות: (א) לבדוק באופן מדויק יותר את הפרטים והנתונים הקשורים באותו אזור שמתכוונים להפכו לאזור-שיקום; (ב) מקפידים באופן זמני את מחירי הקרקעות, כאשר אם יהיה צורך להפקיע את הקרקעות, ייקבעו המחירים לפי המחיר שהיה בזמן ההודעה המוקדמת. תשעת החדשים מוקדשים לכך שצוותים מיוחדים - ופה עבדו שלושה צוותים המורכבים מבוגי-ערים, אדריכלים, סוציולוגים, כלכלנים, עובדים סוציאליים - יבדקו באופן מדויק יותר את הנתונים הקשורים באותו אתר ויביאו את המסקנות, האם יש או אין ענין להכריז על האתר הזה כעל אתר-שיקום. יש גם אפשרות שיכולים אחרי כן לבוא בהצעה שאין צורך להפוך את האזור לאזור-שיקום ושמשירים את ההודעה המוקדמת.

במקרה שלפנינו עבדו שלושה צוותים, ואני חושב

שקבלתם את כל החומר.

חשד מ. בגין:

קבלנו ספרים שלמים.

שר השיכון מ. בנטוב:

מגיע הזמן שדשעת החדשים נגמרים והולכים, ואם לא תבוא ההכרזה, הרי כל העבודה שנעשתה קודם לכן יורדת לטמיון.

הרשות לפינוי ולבינוי התכנסה לפי החוק בשבוע שעבר, עברה על כל החומר ואישרה אותו. עכשיו צריכה הממשלה לאשר את החלטות הרשות.

ההחלטות בענין האתרים האלה נחקבלו בתיאום עם העיריות, לפי סדר עדיפויות של העיריות יש להן ענין בו.

האתרים הם שלושה: (א) כפר שלם או סלאמה בתל-אביב-יפו; (ב) העיר העתיקה היהודית בצפת; (ג) נחלאות, שיק לפני מספר שבועות דברנו על שכונה זו. אני רוצה להגיד שבהכרזה הזאת, שהיא הראשונה לפי החוק, יש צעד קדימה ביחס לשיטה של פינוי משכנות עוני. במשך שנים היו תקציבים לפינוי משכנות עוני, אבל הדברים נעשו בשיטה אינדבידואלית, זאת אומרת, בנו ביפו או בחיפה או באיזה שהוא מקום אחר שכונה של 100, 200, 300 דירות. אחרי כן לקחו בתוך כל העיר משפחות שחשבו כי הן מועמדות בשורה הראשונה לדירות האלה. וכך הלך הדבר הזה במשך כל השנים בלי שהענין, מה יישאר בתוך השטח שמפנים אותו, מה יהיה הגורל של השטח שמפנים אותו, יתפוס את המקום המרכזי. כתוצאה מזה, היו לנו כמה מקומות, כמו ואדי סאליב וכפר שלם, שמדובר על אודותיו עכשיו, שאלמנטים חזקים יותר ואקטיביים יותר עזבו את המקום ונשאר בכל מקום משקע סוציאלי כלכלי, שהוא קשה מפעם לפעם יותר לשיקום ויחד עם זה אין הוא מאפשר להשתמש בשטח שמפנים אותו למטרות אחרות.

השיטה הזאת, שאנחנו מדברים על אודותיה עכשיו, אינה באה לגמרי לחסל שיטות אחרות, אבל היא עושה בפעם הראשונה את הצעד קדימה שבד כבר דואגים גם למפונים וגם לאחר שממנו מפנים את המשפחות.

יש לנו פה שלושה אתרים, שכל אחד יש לו אופי משלו, שאיננו דומה לאופי של אתר אחר.

השטח הראשון הוא סלאמה או כפר שלם. שם יש תפוסה דלילה, זאת אומרת יש שם כ-700 משפחות על שטח שהוא מעל ל-700 דונם, זאת אומרת שטח שיש בו מקום ליישב כ-10,000 משפחות. וזוהי אחת מהרזרבות הציבוריות הקרקעיות המועטות בתחומי תל-אביב-יפו. הפיזור של אותן 700 המשפחות על כל השטח הזה, לאחר שפינו כבר כמספר הזה או יותר, ומה שנשאר הן חורבות - הוא כזה, שאי

אפשר להשתמש בשטח הזה ואי אפשר להתחיל לשקם אותו ולהקים שם שכונות ראויות לעמן, כל זמן שישנם האיים האלה של מפולת והאיים האלה של משפחות, של משקע סוציאלי שנשאר שם. כמובן, במקרה זה דרוש פינוי מלא של כל השטח ובינוי חדש לחלוטין של כל השטח, לפחות ל-10,000 משפחות חדשות שיבואו נוסף לאותן המשפחות או חלק מהמשפחות מכפר שלם שצריך אולי לשקם אותן במקום בבנינים חדשים.

השטח השני הוא צפת. לה יש אופי אחר לגמרי. גם פה התפוסה היא דלילה מאוד. יש שם כ-140 וכמה דונם. גרות שם 170 משפחות. יש שם ברובע היהודי בעיר העתיקה כמאה בתים ריקים העומדים להתמוטט.

השר פ. ספיר:

מה הגודל הממוצע של משפחה שם?

שר השיכון מ. בנטוב:

אלה בעיקר משפחות מרובות ילדים. אבל עוד אדבר על הפרטים. שם מדובר לא על פינוי שכונה, אלא על שיקום שכונה, שיקום של אותן המשפחות שישנן ושחזור השכונה כי זהו אתר היסטורי בעל ערך תרבותי ותוספת שיכון לשמירה על אופיה של השכונה.

האתר השלישי הוא שכונת נחלאות בירושלים. יש בה דווקא תפוסה צפופה לפי השיטה של קומה אחת וקומה וחצי. צריך לדלל אותה. זה דורש גם פינוי חלקי. חלקית אפשרי שיקום בבתים קיימים ובחלק תהיה זו בניה חדשה ומתכוונים גם לתוספת אוכלוסיה שחשנה גם את אופי האוכלוסיה של השכונה.

דברתי על שלושה אתרים, שלכל אחד מהם אופי משלו

וצרכים משלו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

וזה ישנה את אופי השכונה.

שר השיכון מ. בנטוב:

זאת אומרת שלא תהיה זאת שכונת-עוני, אלא תהיינה

שם גם משפחות בעלות הכנסה גבוהה יותר.

המשותף לכל השכונות האלה היא הרמה הנמוכה של

הכנסת התושבים. משליש בדרך כלל ההכנסה שלהם היא עד 200 לירות לחודש. 40%-50% ההכנסה שלהם היא מ-200-500 ל"י לחודש. משליש עד חצי מראשי המשפחה אינם בכלל בכוח העבודה. הדיור הוא גרוע ופגום. חלק גדול של הדירות הן ללא סידורים אלמנטריים של הדירה בפנים. ומלבד זה, שלושת האתרים האלה הם מיטריד לעיר ופגם בתוך כל הסביבה. הכוונה היא לשקם את השכונות או לשנות אותן עד לידי כך שתוכלנה להשתלב בשכונות טובות, משולבות בתוך העיר כולה.

פרטים אחדים על כל שכונה ושכונה. 28% של

הדירות בכפר שלם מונות חדר עד חדר וחצי. צפיפות הדיור היא 2.4 נפש לחדר. אבל משליש של הדירות בערך יש משלוש נפשות לחדר. הדירות כולן כבר רעועות, חורבות ערביות. כל אחד תיקן איך שהוא את הדירה במשך השנים, הוסיף סככה, הוסיף מחסן והוסיף חדר. אבל הכל במצב של עזובה. כמובן, אינם יכולים להיות שירותים ציבוריים ל-700 משפחות הפזורות על שטח שכזה, שחלק מהדירות הן חורבות. רבע מראשי המשפחות אינם בכוח העבודה. 25% משתכרים עד 200 ל"י לחודש, 50% מ-200-500 ל"י לחודש.

החישובים הכלכליים לגבי השטח הזה הם: לפנות את השטח כולו, לשקם חלק מהמשפחות על ידי מתן פיצויים והלוואות כדי שיוכלו להסתדר בעצמם. זה נעשה, עד עכשיו, די בהצלחה. חלק מהם יצטרכו בוודאי לשקם בבנינים חדשים שיוקמו בשכונה הזאת. יש פה פגם סוציאלי חמור. זהו גם משקע מבחינה מוסרית. שם מתרכזים מאנשי העולם התחתון, וישנה חשיבות רבה לפזר את האנשים האלה, לא להחזיקם צמודים זה לזה. ושיטה זו של מתן הלוואות, שכל אחד יחפש לו מקום משלו, הקטין את העומס ותתן אפשרות לפיזור המשפחות. אחרי שהשטח יפונה, זאת אומרת, בד בבד עם הפינוי, הכוונה להתחיל לבנות דירות. זה יקח זמן לתכנן בפרוטרוט. יכולה להיות שם גם שכונה לעולים, למפונים ממקומות אחרים ולזוגות צעירים. הכוונה היא להפוך אותה לשכונה בריאה.

מהצד הכספי צריך לקחת בחשבון שכל משפחה שפונים אותה, מפנה קרקע לבניית דיוור ל-12-13 משפחות נוספות במקומה, זאת אומרת שאם אנחנו לוקחים בחשבון שערך הקרקע שאנחנו מחשבים בתוך שיכון הוא כ-2,000 ל"י לדירה, זאת אומרת שכל מפונה מכניס בעצם כ-25,000 ל"י בחשבון הקרקע שישתמשו בו. כך שאם יוסיפו לזה שירותים ציבוריים כמו חנויות, בתי מלאכה, משרדים וכו', שיהיו גם כן בשכונה, הרי החשבון הסופי אומר - זה תלוי כמובן במספר המפונים ובמספר האנשים שיצטרכו לתת להם שיכון במקום - שזה יכול עוד להגמר בעודף קטן ממיליון עד שנים וחצי מיליון לירות. זאת אומרת, שבסופו של דבר, כל התזרים הזה ישאיר עודף למבצעי הפרוייקט הזה.

עכשיו, בקשר לצפת. שם ישנן 176 משפחות על שטח של 143 דונם. גם שם תנאי הדיוור גרועים. גם שם שליש מראשי המשפחה הם זקנים, מחוץ לכוח-העבודה. רבע מהם ההכנסה החדשית היא עד 200 ל"י. בניגוד לכפר שלם, שם כל השטח, מלבד איזה עשרות דונמים, הוא בידים פרטיות של ערבים שאינם נפקדים ויצטרכו וודאי או לגמור אתם או להפקיע לפי חוק פינוי ובינוי, הרי בצפת כחצי מהשטח הוא רכוש פרטי, אבל לאו דווקא של אנשים הגרים שם. רק מיעוט מהאנשים גרים בבתים שלהם, הרוב גר בתנאי-שכירות. הבעיות המיוחדות הן: חלק מהאתר הזה עומד במדרון, והמדרן הזה גולש, זאת אומרת, הקרקע יורד לאט לאט בהשפעת הגשמים

וכדומה, וזה יוצר סדקים בבתים, והבתים נהרסים והולכים, ואיש שם אין לו כסף וענין לטפל בתיקונים. שנית: יש שם ביוב מרכזי שהוא עוד מהתקופה התורכית, שגם הוא הרוס כראוי. המים מחלחלים מתחת ליסודות ומפוררים את היסודות. שלישית: אין שם ניקוז של הגשמים, וגם זה תורם להריסה מהירה של האתר הזה. ואם נחכה עוד מספר שנים, לא יישאר מה לשקם. בכל אופן, מה שלא יהיה, בשלושת הדברים האלה צריך לטפל: צריך להקים קיר מגן שצריך לעלות כחצי מיליון לירות. צריך לעשות זאת כדי שהמדרון לא יגלוש. צריך לעשות סידורי-תשתית שיעלו 1,700,000 ל"י. ושיקום נטו של המשפחות שישנן, ושיקום הפנים, פינוי ההריסות וכו', צריכים כ-1,500,000 ל"י, זאת אומרת, שהוצאה הכללית צריכה להיות בערך 4,000,000 ל"י, שמה אפשר לנכות תוספת אוכלוסיה של 500 משפחות בערך, וכ-1 מיליון ל"י ערך הקרקע בשבילן.

אשר לאתר השלישי, שכונת נחלאות בירושלים, רוצה אני להראות לפניכם את המפה. היו לנו פעמיים דיונים על גבולות ההודעה הראשונה. ההודעה הראשונה כללה כל השטח שהוא פה ירוק (מצביע על מפה). לפני מספר שבועות בקשנו תוספת, והתוספת מסומנת בצבע כחול (מצביע). בקשנו זאת כדי שהצוות יוכל להביא תכנית כוללת. כל השטח היה 164 דונם. אולם לאחר שבדקו את מצב הבתים ואת מצב המשפחות בפרספקטיבה של שיקום, הגיעו למסקנה שאפשר להוציא מהשטח הזה כ-50 דונם, לבטל לגביהם את ההקפאה ולהעמיד אותם מחוץ לשטח השיקום, כי הבתים הם טובים יותר ואין זה בוער לטפל בהם. הקו השחור על המפה מראה על גבול ההכרזה (כל החלק ליד בית העם ורחוב אוסישקין), נוציא איפוא מהשטח את החלק הדרומי.

השר מ. בגין:

האם בדיקה כזאת, שכתוצאה ממנה מגיעים למסקנה שחלק מהבתים הם פחות או יותר בסדר, אי אפשר היה ולא צריך היה לעשותה לפני ההכרזה?

שר השיכון מ. בנטוב:

עצם ההכרזה לא פגעה באיש, כלומר, בעלי הבתים שמבטלים להם את ההפקעה לא ייפגעו מזה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

שנה שלמה עכבת אותם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה כבר נעשה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני חושב שהם ירוויחו על זה, כי ערך הקרקעות על יד שכונה שמשקמים אותה יעלה. הם ירוויחו על ידי הפרוצידורה הזאת. היו כמה מקרים שפנו אלינו ונדמה לי שאישרו להם.

מדוע אי אפשר לבדוק קודם? הסיבה היא פשוטה. וכך זה כידוע בעולם כולו. כמידה שמתחילים לטפל בשכונה כזו, מבקרים ומורדים, איש לא יוכל להסתיר שעומדים לפתח שם פעולות-שיקום. במקרה שמשקמים שכונה עזובה, שאיש לא רצה לבוא אליה ולהביט עליה, ומנסים להפכה לשכונה ראויה לשמה, שאנשים ירצו לקנות בה קרקעות ולבנות - מיד מחירי הקרקע עולים. אנחנו נגיד, לא איכפת לנו שהמחירים יעלו. אנחנו נעשה פיתוח, יזכו בעלי הבתים הפרטיים הודות לפיתוח הממשלתי לכל התוספות האלה. אבל פעולות-הפיתוח יעלו אז לממשלה יותר כסף, ואנשים פרטיים יזכו בכסף מן ההפקר, כי בלי פעולות הפיתוח של הממשלה לא היו משיגים את הכסף הנוסף, והממשלה תצטרך לשלם הוצאות-פיתוח לפי מחיר גבוה יותר.

אני חושב שידוע לכם מה מצבה של השכונה זאת. יש שם 1242 משפחות בשטח של 114 דונם. כ-40% של הדירות הן בנות חדר אחד. גם שם יש משפחות מרובות ילדים. כ-15% מהמשפחות גרות, בממוצע, למעלה מ-3 נפשות בחדר.

השר י. ספיר:

יש אחוז לא קטן של בודדים בחדר.

שר השיכון מ. בנטוב:

אחרי זה הממוצע הוא 2.4 נפשות לחדר, אם כי יש בודדים שיש להם שני חדרים. 48% של הדירות לקויות בריבות. כ-25% של הדירות בית השימוש הוא בחוץ או שאין שם בכלל חדר-רחצה. כמובן, שיש ליקויים בתאורה ובאחזקה. קשה לגשת לשם. ידוע מה הן הסימטאות. אשר לתעסוקה, הרי 35% מראשי המשפחות אינם נמצאים בכוח העבודה.

לגבי שכונה זו יש אפשרויות שונות. אנחנו מוכרחים גם להתחשב עם האנשים הללו. ישנה הערכה שב-20%-40% של תושבי השכונה אפשר לפנות.

השר מ. בגין:

לאן?

שר השיכון מ. בנטוב:

בונים שיכונים בשביל המפונים. זה מצטרף בצורות שונות, מתן פיצויים, אחרי כן הקצבה מיוחדת בשביל פינוי, גם הלוואות בנקאיות וכו'. מפנים אותן המשפחות שירצו. חלק מהבתים יצטרכו לשפר ולשקם וחלק מהבתים

יצטרכו להרוס. יש כוונה לכנות בגבול של השכונה, הגובלת בשכונות אחרות, בתים בני שש קומות, שבהם יאכלסו יותר משפחות, משפחות בעלות רמת הכנסה גבוהה יותר, כך שיהיה מעבר טבעי מהשכונה הזאת לשכונות אחרות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

שש קומות עם מעליות?

שר השיכון מ. בנטוב:

כן.

חשר י. ספיר:

משביל אמידים?

שר השיכון מ. בנטוב:

אין הכוונה לחשאיך את כל דיירי שכונות-העוני באותו מקום. חלק הרוצים לעזוב את השכונה, יעברו למקום אחר, חלק מאוכלוסיה חדשה תבוא לשם, ולא-דווקא עשירים, אבל אנשים בעלי הכנסה קצת גבוהה יותר שיוכלו לגור בדירות בעלות רמה גבוהה יותר. זה ישנה את אופי השכונה כולה.

מספר חברים שביקרו שם ראו דוגמאות קיצוניות של דלות ועוני. אני מקנא בחברים אלה המבקרים במשכנות-עוני. הם באים פעם, מזדעזעים ובצדק. אצלי זה לחם חוקי. אני צריך להזדעזע כל שבוע, כי יש 70,000 משפחות כאלה.

שאלו: מה אנחנו יכולים לעשות? בירושלים בונים עכשיו 150 יחידות-דיוור שתיינה מוכנות בשנה הקרובה. כמפונים משכונות-עוני רשומות 700 משפחות.

שר הדואר י. ישעיהו:

דיירי נחלאות אינם רשומים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אחדים מהם רשומים. אבל זה אינו פותר את הבעיה, כיוון שבכל תכנית יש גם פינוי של חלק מהדיירים, מתוך הסכמה כמובן, על ידי זה שנותנים להם פיצויים, מענקים והלוואות והם מסתדרים במקום שהם רוצים - את זאת בדרך כלל עושה החלק החזק יותר בשכונה - אנחנו רוצים להתחיל מזה ועל ידי זה לפנות מספר בתים ואליהם להעביר אותן המשפחות שאתם מצאתם שם. כי אם נרצה לחכות עד שנבנה שיכונים חדשים, הרי זה יקח עוד שנה וחצי. זה מה שאפשר לעשות בזמן הקרוב ביותר. במידה שמתפנה מספר דירות של "עמידר" - כל שנה מתפנה איזה מספר - נוכל חלק מהדירות האלה, במידה שלא תהיינה דרושות לעולים, להעמידן למטרה זו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בקשתי לרשום אותי לישיבה הבאה.

חשר י. ספיר:

הופיעו פה שלושה אתרים. הנחתי שנדבר היום רק על נחלאות. אבל עברתי קצת על החומר מצפת. בענין כפר שלם אני מקבל את הנחיות-היסוד של שר השיכון. אני יכול כבר לבנות על זה שיבוץ בתוך הקומפלקס של שלוש התכניות במהותן - כפר שלם, לפי מה שקרה בהרבה ערים. נאמר בניו-יורק, לא רחוק מבנין

אנשים היו משכנות-עוני. הורידו אותן מעל פני הקרקע ובנו בנינים בני שלוש קומות. פינו את המקום כולו. לא שיקמו אף חורבה אחת. אני חושב כי כפר שלם שיך לקטיגוריה זו, אם על 700 דונם גרות 700 משפחות. זכורני שבשעתו הייתי מטייל מפתח-תקוה לתל-אביב ברגל והייתי עובר ליד סלאמה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אז היו אלה בנינים מפוארים.

השר י. ספיר:

בכל אופן, אין זה סלאם. אני יודע אם זה ניתן לעשות. לא קראתי את החומר.

אשר לצפת, לדעתי ולפי הודעת הוועדה עצמה, אין זה ענין של פינוי שכונת עוני ולא שיקום של אלה הגרים שם, אלא בעיה של שיחזור אתר היסטורי. הדבר הראשון שמציעים שם לבנות אלה הם קירות המשענים כדי למנוע בכך שהאתר ההיסטורי הזה יתפורר תוך מספר שנים.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

זה יותר שיקום.

השר י. ספיר:

שיקום הרובע כאיזה רובע תיורי, תיירי, בעיית האנשים הגרים שם אינה, לפי תאורי הוועדה, מן החמורות ביותר. ומה שהם מציעים, גם אם יעשו שיקומים, להשאיר הרבה אתרים בצורתם המתקנת, לא לדוור אלא כדי לשמור על האופי של העיר העתיקה צפת. וזהו אתר היסטורי מאז ומתמיד. זהו דבר אחר

לגמרי, הקריטריונים הם אחרים, הגישה היא אחרת, האינטרס הציבורי הוא אחר. הרצון להשקיע כסף בשיחזור הצד ההיסטורי באתר הוא ממניעים אחרים מאשר בענין כפר שלם ונחלאות.

אני קורא מההערות לדין וחשבון של הוועדה: "בשל הקדמת מועד הגשת הדו"ח עקב בקשת הרשות, לא היה סיפק בידינו לעורכו כהלכה, אף לא ללוותו בכל המפות והאיוורים הדרושים".

הדעות המובעות פה הן דעות הצוות ומנוסחות על אתריות הצוות. זאת אומרת, הרשות לפינוי ולבינוי לא היה סיפק בידה לטפל בדבר. הדין וחשבון מוגש על ידי הצוות של אנשי המחקר, ועל יסודו בלבד אנחנו מתבקשים להכריע בענין זה רציני.

מה הם הדברים המאפיינים פה לפי הוועדה? (א) האופי של הרובע הזה מבחינה כלכלית-חברתית. 80% של אלה הגרים שם, ולמעלה מזה, אינם רוצים לעזוב את המקום. ויש לזה סיבות: השכונה קרובה למקום העבודה לפי סטאטיסטיקה, השכונה קרובה לשוק מחנה יהודה, שזה אומר הבדל גדול מבחינת מחירי התוצרת וזה חוסך להם הוצאות-נסיעה, וביתר, לפי חשבונות הועדה, זה מהווה בהיוון קרוב לאלפי לירות למשפחה. יש רבים האומרים שאינם מוכנים לעזוב את המקום. זאת אומרת, שכל תכנית השיקום אינה יכולה להיות מבוססת על זה שמוציאים, נניח, בלוק אחד, מעבירים את הדיירים לשכונה רחוקה ומרוחקת, בונים בתים חדשים ומכניסים לשם משפחות אחרות. הרוב המכריע של הדיירים רוצה להשאר שם. זהו דבר המתקבל על הדעת.

(ב) ויש כאן דבר מצחיק. הועדה עצמה אומרת שהאלטרנטיבה הטובה ביותר בנויה על הנחה אחת פשוטה, שזוהי למעשה תכנית לשיכון אמידים, לא רק לפינוי משכנות עוני, אלא כל הקלקולציה בנויה על כך שהרוב המכריע של האנשים שיגורו במקום הזה יהיו אנשים שיבואו מהחוץ ועל זה שהאנשים הגרים בשכונה וישארו בה ישלמו מחירים גבוהים יותר בעד דירות משופרות, ואז אפשר יהיה לכסות את הוצאות הקרקע. אמנם זה מוצדק מבחינה כלכלית. אבל בעלי הנכסים הגרים

שם אינם מהעשירים בארץ. זה בנוי על כך שהמחיר שייקבע היום לבעל הקרקע ייחשב לפי המחיר של היום וישולם במשך שבע שנים ללא רבית. ההפרש לגבי כל התכנית הוא, לפחות, 2-3 מיליון ל"י. זהו גזל של האנשים. כל הקלקולציות הבנויות על הגזל הזה אינן יכולות לבוא בחשבון.

לפי כל אחת מהאלטרנטיבות האלה יוצא כך: אין לך חוץ מקטע אחד הנקרא מספר 0 או 1 שאפשר לפנותו ולבנות במקומו מעשה. עשינו סיור קטן. מיד אמרתי לאחר מכן: זוהי תכנית גיגנטית שאי אפשר לבצעה. בבית אחד למטה חורבה ולמעלה זהו בית הגון. בית אחד הוא בית מצויין, מאוורר, על ידו ישנה חורבה. יוצא, איפוא, שאף אחת מן האלטרנטיבות של הוועדה אינה מביאה בחשבון פינוי טוטאלי. אחרי כן היו פה אנשי העיריה והם אמרו שאין לזה כל קשר עם הכביש ועם השדרה שרוצים להעביר. הוועדה אומרת פה: "מתווספת העובדה שכדאיות ההריסה והבינוי מחדש באתר הן במידה רבה פונקציה של התכניות להעברת דרכים עורקיות בתוכו." במילים אחרות: כל מה שסיפרו לנו, היו דברי הבל, כי למעשה אי אפשר לשקם את הרובע מבלי לשנות את כל התכנית של העיריה על כביש ושדרה, וגם זה כרוך בכך שהעיריה לא תעשה זאת, אלא תוך שבע שנים.

ואז נשאלת שאלה פשוטה מאוד, וזה כהקדמה לאלה הרוצים לחשוב על העניין לקראת הישיבה הבאה. איני נכנס עדיין לפרטים. יש פה דבר מעניין. הוועדה אינה מציעה לפנות את כל השטח. אין כל אפשרות להציע פה כמו לגבי שכונת נורדיה בחל-אביב, ליד רחוק דיונגוף-שיינקין, שזה עשרים שנה מפנים אותה ועכשיו ישנה תכנית נהדרת שלא ניסו לשקם שם ולחשואר אפילו בית אחד, כי אין מה לשקם. בנחלאות, לפחות, מחצית הדירות הן דירות שמציעים לשקמן ולשפצן ולא להרסן, והבנינים האלה אינם מרוכזים במקום אחד, אלא מפוזרים בכמה מקומות.

צריך, איפה, לשאול את האנשים האחראים לכך, קודם כל את הרשות לפינוי ולבינוי, שעוד לא ראו את הדברים ולא נתנו את דעתם על כך. שיבואו ויגידו איך הם מתארים לעצמם את הדברים לפרטיהם.

דבר נוסף. מדובר על כך שדיירי השכונה רובם הם בעלי רמת הכנסה בינונית. הממוצע של ההכנסה הוא יותר מ-200 ל"י לחודש.

שר השיכון מ. בנטוב:

אמרתי "שליש".

השר י. ספיר:

נאמר שהם משתכרים 500 ל"י לחודש. האם עשו חשבון כמה תצטרך משפחה כזו להשקיע בדירה חדשה, כמה תצטרך ללוות בהלוואה נוחה וכמה תצטרך לשלם כל חודש כדי לממן את זה? אין לי כל ספק שלחלק אין הכסף הזה לדירה חדשה גם אם תינתן להם סובסידיה. אם משפחה של 5-6 נפשות גרה בדירה של 2 חדרים, זקוקה היא לדירה של 4 או 3.5 חדרים. דירה כזו צריכה לעלות במקום אחר 30,000-40,000 ל"י. נוסף לזה, יצטרכו לתת להם סובסידיה כדי לכסות את ההוצאות החדשות הגבוהות הנובעות מהתרחקות ממקום העבודה. לא איכפת לי להשקעה הציבורית הכרוכה בכך, אבל לגבי משפחות כאלה זו תהיה השקעה אישית, שהן לא תהיינה מוכנות לכך, לא היום ולא מחר. עד שחמשת שטח הילדים שלהם יגדלו ויוכלו גם להשתכר, יתחתנו וירצו לקבל דירות לזוגות צעירים. נותנים לנו, איפוא, תכנית שאינה ניתנת לכיצוע.

יש עוד דבר שהזכיר שר השיכון, היינו, את המשפחות הגרות במרתפים. אני מניח שיש בארץ כ-5,000 מהסוג הזה.

שר השיכון מ. בנטוב:

70,000.

השד י. ספיר:

אם נחוץ בשביל לשכנם סכום של 20-30 מיליון ל"י, יטילו עלינו כל מה שנחוץ כדי לפתור את הבעיה, כי אם האנשים האלה יחכו עד שחבוצע התכנית הזאת, יקבלו שחפת. כאשר יוציאו משם את המשפחות האלה, הדירות העליונות תהפוכנה לדירות נהדרות. בכל דף יש כאן כל מיני דברים המוכיחים עד כמה הדבר הזה איננו בר ביצוע. אבל יש קודם כל לעשות הכל כדי להוציא את המשפחות האלה מהמרתפים. אומרים כאן שמספרן מגיע ל-30,000-40,000 משפחות, ולהעבירן לאיזה מקום אחר, אם כי אני יודע מגין ניקח את הכסף לכך. ואולי הפרנסה שלהן תלויה דווקא בשכיבה במרתף. זה קשור עם בדיקה סוציאלית מיוחדת.

דבר שני, אני מציע, שמישהו אחראי, לא רק צוות של חוקרים, יקח את החומר שעליו מבוססות ההחלטות וילמד אותו היטב. אני יכול לשבת כאיש צוות, לתכנן, לשרטט קווים וזה יהיה נהדר. אבל כשאבוא לראות איך מבצעים זאת בתנאים כאלה, שהם עצמם אומרים שאינם רוצים להרוס את כל השכונה, אלא רק חלק מהבתים ושהחלק הזה צמוד כך שאינך יודע איך בינתיים צריכה העיריה להעביר שם כביש ואין לנו מושג כמה בתים ייהרסו אז וכמה בתים יתפנו בהכרח ומה יהיה עם המשפחות הגרות בדירות ששם צריך להרוס כדי לבנות כבישים - הרי הדבר נראה קשה. לפני שהורסים בתים, אי אפשר לבנות, אחרי שהורסים בתים, צריך לשקם את המשפחות. זהו ענין מורכב שצריך איזה גניוס שיוכל להציע את הדברים באופן מפורט לפי תאריכים, כך בשנה זו וכך בשנה זו לשקם משפחות. החומר, כפי שהוא איננו כשר ואיננו ראוי שנוכל על יסודו להכריז על הרובע הזה כעל רובע שמשקמים אותו ואיננו מסוגלים לעשות שם שום דבר.

זוהי הקדמה לדיון של הישיבה הבאה.

סגן ראש הממשלה והשד לקליטת העליה י. אלון:

כיוון שהוסכם גם על ידי שד השיכון שהמשך הדיון יהיה בשבוע הבא, נפסיק היום בסעיף זה.

שד השיכון מ. בנטוב:

אולי אוכל להגיד איזה דבר?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

תענה לכל ההשגות בבת אחת. תרשום לך את ההשגות שהושמעו.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

רשם אני את עצמי לישיבה הבאה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

זה יהיה הסעיף השני אחרי הסקירה.

שד השיכון מ. בנטוב:

אבל זהו תאריך אחרון.

המשך הדיון נדחה.

34. רישום תביעות של יהודים יוצאי עיראק, סוריה, מצרים ותימן

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הנושא הזה הוא די ישן ודי ידוע. עוד לפני כ-18 או 17 שנה העלה את הנושא הזה שר החוץ דאז, המנוח מעה שרת ז"ל. הקימו ועדה של משפטנים מחוץ לשירות המדינה לטפל בנושא. וכמובן שהוכח פעם נוספת, שדברים כאלה או שאותה עושה אותם בצורה מאורגנת ומסודרת או שאינך עושה אותם בכלל.

על חשיבות העניין עצמו אין צורך להאריך את הדבור, ולו מהטעם הפשוט שמומן לזמן אנחנו אומרים וטוענים שליהודים יוצאי הארצות השכנות ישנן תביעות כספיות רציניות. אבל אף פעם זה לא הגיע יותר מאשר למילים כלליות. עד עכשיו גם לא היה צורך בזה, כי אף אחד אינו מדבר אתנו על כך. אבל לו היו ניגשים לאיזה שהוא שולחן ומדברים על כך, אין לנו מה להניח על השולחן.

היה חשש, כנראה, שבצעם הרישום יש כעין הבטחה מצד הממשלה כלפי היהודים שמבלי, שצטוו יינתן להם על ידי ממשלת ישראל.

שוחחתי בשעתו עם ראש הממשלה המנוח לוי אשכול וסיכמתי אתו שאנחנו נחזיל לטפל בדבור בצורה מאורגנת. אבל כדי לא לעורר אילוסיות שהנה הממשלה מטפלת בדבור, ייעשה הטיפול והרישום לא על ידי האוצר. מאידך גיסא, כדי שהדבור ילבש עור וגידים, ואולי קצת עצמות משפטיות עם דוקומנטציה ולא סתם דברים דקלורטיביים, רצוי להקים את זה בתור מדור מיוחד ליד משרד המשפטים.

בהצעת-ההחלטה, אני מדבר במפרש על כך שזהו מדור מיוחד זמני. העיר לי שר הדואר שמוטב לכלול בתוך זה את דרום תימן, את עדן. אני יודע. על כל פנים, זה אינו מזיק. נאמר: עיראק, סוריה, מצרים ותימן.

אֵינְנוּ מדברים לא על מרוקו, לא על אלוֹיִרִיה וְלֹא על תוֹנִים.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

מדוע לא על לוב? משם יצאו היהודים בהמוניהם והשאירו את הכל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא על לוב. אבל איני נודר שום נדרים. נתחיל בפעולה. אם נראה שהפעולה הזאת מצריכה טיפול נוסף, נניח לגבי יהודי לוב, נטפל בזאת. אבל זאת היא התכנית.

כמובן שהדבר הזה עולה כסף וקצת כבר תיאמנו עם אגף התקציבים. תקן הצוות יתואם עם אגף התקציבים.

אני מבקש שתתקבל החלטה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מחייב מאוד את ההצעה. אבל יש לי שלוש הערות:

א) אני הייתי מציע שתתקבל החלטה לגבי כל ארץ וארץ לחוד. לא איכפת לי אם אותו אדם יטפל בזאת. אבל אין לעשות מדור לרישום חביעות מארבע מדינות. יתכן שבמשך הזמן יצטרך להעשות רישום גם לגבי מדינה אחת. בדברים על חילופי האוכלוסיות כלולות אצלנו גם ארצות צפון אפריקה.

(ב) בדברי-ההסבר אין ענין הרישום של רכוש קהילתי. ליהודים היה רכוש קהילתי ציבורי רב, וצריך לעשות גם את הרישום הזה.

לא הייתי חושב שצריך להכניס עכשיו לרשימה את דרום תימן. בכל פירסום כיום אנחנו מכירים אותה כאילו כאויב שלנו. לא צריך עכשיו להרחיב את היריעה. נצטמצם עכשיו ברשימה לגבי ארבע המדינות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היא מכירה בנו כאויב.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

במשך הזמן נעשו הרבה נסיונות של רישום. הרבה פעמים דנו גם בממשלה בענין זה. נעשו רישומים פרטיים על ידי ארגון יוצאי מצרים. הכריזו הרבה חדשים על רישום, עשו רישום שנה או שנתיים. אני מניח שאותו המדור שיקום עכשיו ירכז את כל החומר שנעשה בכל מיני גופים ציבוריים.

משרד החוץ התנגד שנים שהרישום ייעשה על ידי הממשלה, כדי לא לעורר אשליה, שגא הדבר לא יתן תוצאות. הרבה מהחומר הלך וודאי לאיבוד. אבל המדור ירכז את החומר שישנו וישלים אותו.

שר המשטרה א. ששון:

אני מחייב מאוד את הפעולה הזאת. כפי שאמר שר הדתות, נעשות כבר כל מיני פעולות כאלה על ידי ההתאחדויות. וודאי משרד המשפטים יסתייע בהן. טבעי שצריך לפנות לכל התאחדות שתביא את המספרים והמיסמכים שישנם בידה.

לא הייתי רוצה שנגביל את הענין, כדי שלא יתחילו ערעורים מיהודים יוצאי ארצות שונות. נכתוב: תביעות של יהודים יוצאי ארצות ערב, כגון: עיראק, מצרים, סוריה ותימן. א) החלטת הממשלה תאפשר למשרד המשפטים, במקרה שיהיה צורך בכך, להרחיב את פעולתו על ארצות אחרות. ב) אם יישמעו טענות בתוך הצבור הזה, לא ייאמר שהגבלנו את עצמנו לארצות האלה בלבד. ג) לא הייתי רוצה שארצות ערב ששמותיהן לא יופיעו ברשימה - ואציע לפרסם את החלטת הממשלה - יראו את עצמן כאילו מחוסנות בשטח זה ושאינן ליהודים יוצא אותן ארצות ערב תביעות אליהם.

שד התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

לאיזה ארצות אתה מתכוון?

שד המטרה א. ששון:

אם נאמר "כגון אלה", תתחיל הפעולה בתביעות כלפי ארצות אלה. אם יבואו יהודים מארצות אחרות, לא נעלנו חשכרים.

אני מציע שאם תתקבל אצלנו החלטה, שהיא תפורסם.

סגן ראש הממשלה וחדש לקליטת העליה י. אלון:

אחרת, איך האנשים יירשמו?

שד המטרה א. ששון:

יכול משרד המשפטים לפנות אל ההתאחדויות הארציות. אבל אני בעד פירסום ההחלטה כלפי ארצות ערב וכלפי העולם הערבי שיבינו שאנחנו עומדים על זכותנו ביחס למה שחשאינו היהודים בצאתם משם. אנחנו עומדים על

הזכויות של היהודים לנכסים האלה, כי כאשר נשכ ונדבר על עניני הפליטים, נביא גם את הרכוש הזה בחשבון. לכן חשוב מאוד פירסום הדבר.

שר הדואר י. ישעיהו:

אני מקדם בברכה את היוזמה הזאת. אני מצטער שאחריה עד כה. היא היתה צריכה להעשות לפני הרבה שנים. כי יש דברים שכבר נשכחו, יש אנשים שכבר הלכו לעולמם. אולי יש גם עובדות שנשכחו במשך השנים. אבל טוב מאוחר מלא כלום. אני מבקש שהענין של דרום ערב, של עדן, יתווסף, כי בעדן נשאר רכוש יהודי צבורי רב, בתי הקדש, בתי כנסת וכיוצא באלה, שזהו רכוש חשוב הרבה מאוד.

הערה שניה אני רוצה להעיר לגבי הענין של תיעוד על מבצעי רדיפות של יהודים בארצות ערב. הפירוש לאיסוף התעודות כלול בסעיף הראשון. בסעיף השני מדובר על איסוף הוראות החוק. מה שיש בסעיף ב' כלול גם בסעיף א' אלא אם הכוונה היא לאיסוף עדויות. ואני מעוניין דווקא בענין זה של איסוף עדויות. הייתי רוצה לבקש את שר המשפטים שיאמר אם הוא מסכים לדרך המחשבה הזאת, שהסעיף הזה יהיה מכוון לסעיף העדויות, ואז צריך וודאי להקים מוסד לחקירה משפטית שישמע עדויות של אנשים על מבצעי הרדיפות על יהודים בארצות ערב ועל שיטות הרדיפות. זה נחוץ לגבי כל ארצות ערב, אבל ביחוד זה חשוב לגבי תימן, שבה הסעיף הראשון אינו תופס. שם לא הוציאו הוראות חוק שקבעו הגבלות וכיוצא בזה. גם אלה צריכים להכנס לתוך התיקים של התיעוד. אבל היו שם רדיפות, ביחוד בעת האחרונה. כל מה שהניע את היהודים לעזוב את תימן, הרי נוסף לתקוות המשיחיות, צריך לאסוף את העדויות האלה, להשמיע אותן ולתת להן כשרות משפטיות, כדי שישמשו לטעוננו בשעת הצורך.

לבסוף אני רוצה להביע קצת ספק לגבי סעיף ד' באותו נספח, היינו "איסוף פרטים על ההוצאות הכספיות שהוצאו בישראל לשיקום יהודים מארצות ערב". נדמה לי שזה יהיה נחוץ ביום מן הימים לשם עריכת חשבון.

להגיש חשבון הוצאות שיקומם של היהודים מארצות ערב.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בשביל יוצאי תימן זה העיקר.

שר הדואר י. ישעיהו:

אבל זה צריך לכלול כל מה שהשקיעה המדינה בעליה, קליטה ופיתוח הארץ. אבל כל זה ידוע לנו. נדמה לי שקשירת שני הדברים יחד אינה הגיונית ואין בה משום טעם טוב. הייתי מפריד בין שני הדברים. על כל פנים, לא קשה לאסוף את החומר הזה. זה נתון ובשעת הצורך אפשר למצוא את זה בפעולות הסוכנות ומוסדות המדינה.

השר י. ספיר:

נשאלה כבר השאלה מדוע הוגש העניין כל כך מאוחר. ואם קיים נימוק שצריך עכשיו לעשות זאת ולתת לזה גם פירסום עולמי, כדי שיגיע גם אל המדינות הערביות, אפשר לשאול: עשרים שנה אנחנו שחקנו וכאילו השלמנו עם העובדה הזאת, ומה אנחנו עכשיו באים? אני אומר שלא צריך לעשות את זאת. אבל אני אומר שבאיחור הזה תהיה הרגשה קצת לא נוחה. אני יודע בדיוק מדוע אי אפשר היה לעשות זאת כל התקופה. הרי בעיית הפליטים עמדה בכל הזמן בויכוח בלתי פוסק. כדי לחשיב לטענות בעניין הפליטים היינו יכולים להיות מוכנים עם נתונים לפני עשר שנים. החלק הגדול של הנתונים לא נשתנה אלא אם נשתנה הערך של המטבע. זה אני יכול לעשות בצורת אלגברה. למעשה, הרכוש שנשאר שם הוא רכוש שנשאר לפני 21 שנה ולא מהיום. לא נוסף עוד רכוש מאז שניתן ליהודים לעלות מאותן הארצות.

שר המטטרה א. ששון :

במצרים נתווסף מחדשים האחרונות.

חש"ל י. ספיר :

אבל האחוז הגדול ביותר הוא של אלה שעזבו אותן הארצות ב-1947 וב-1948, לפחות לפני 15 שנה. עכשיו אני רוצה לשאול שאלה. כאשר אנחנו מכינים דבר כזה, נדמה לי שצריך לזכור גם את ענין הפיצויים האישיים מגרמניה וענין השילומים. ישנם הרבה יהודים יוצאי ארצות ערב שלא עלו ארצה והשאירו שם רכוש גדול. וגם הם חייבים להיות בחשבון שאנחנו מגישים. ההחלטה אינה יכולה להיות רק לגבי יהודים שעלו לישראל, אלא, לדעתי, צריכה להיות גם הגשת איזה חשבון הכולל איזה חשבון של יהודים שנסעו לארצות אחרות. אף אחד לא יתנגד לכך שנגיש לערכים חשבון של רכוש יהודי שנותר אצלם, גם של יהודים הנמצאים באיזה מקום שהוא, לאו דווקא בישראל. ענין השילומים מגרמניה היה בשביל ישראל כדי לשקם את הפליטים מגרמניה, אבל לקחו כזה בחשבון גם את הנכסים של היהודים שנעלמו, כי אחרת זה היה סכום זעום ביותר. אותו הדבר כאן.

יש פה בנספח דיבור על איסוף חומר ורישום שיכולים להעשות באופן משרדי, כן גם איסוף תיעוד ופרטים על ההוצאות הכספיות שהוצאו בישראל לשיקום יהודים מארצות ערב. אבל כשמדברים על תיעוד לגבי יהודי ארצות ערב, איני ידוע איך זה יושג. נניח שנבוא ונשאל תיעוד כזה אצל יהודי מאחת הארצות האלה, אני שואל: איזה תיעוד יכול לתת לנו איש שהשאיר שם בית? האם מישו מהם הביא אתו תעודות על הנכסים שלו? ואם השאיר כסף בבנקים, כל הניירות האלה נשרפו באותו בנק לאחר שהממשלות הערביות החרימו אותו הכסף. ואם נגרם נזק לאיזה פקיד גבוה שם וצריך היה לקבל פיצויים ולא קיבל אותם, הרי הוא נאלץ היה לברוח משם ואין לו כל תעודה. אם איננו רוצים לעשות סתם מהומה ואם אינו עושה זאת ארגון שיכול סתם להגיש דרישה על 2 מיליארד דולר, אם עושה זאת הממשלה, איזה תיעוד היא תגיש? אין זה כמו בהסכם עם גרמניה, שהם העריכו איזה סכום של שילומים

עליהם לשלם. פה יצטרכו להגיש רכוש מול רכוש. הרכוש של הערבים שברחו מכאן רשום בספרי האחוזה של מדינת ישראל. אנחנו סתם לא נכחיש זאת. שם יכחישו את הכל מכל כל. ואם נצטרך לעמוד בפני איזה גוף בינלאומי ולהוכיח שנשאר עם רכוש של יהודים מאלה שעלו לישראל ומאלה שנסעו לארצות אחרות, איזה תיעוד נביא, אם איננו רוצים סתם להתל באנשים או אם יהתלו בנו ויגישו לנו סתם חשבונות, כי מה איכפת להם? לכן בעיני נראה הקטע הזה קצת מפוקפק מבחינת המשקל שיינתן לרישום הזה.

אולי אפשר לטפל לעת עתה בסעיפים א' (איסוף וריכוז הוראות חוק שפורסמו בארצות ערב וכו'), ב' (איסוף תיעוד על מבצעי רדיפות של יהודים בארצות ערב ועל שיטת הרדיפות) ו-ד' (איסוף פרטים על ההוצאות הכספיות שהוצאו בישראל לשיקום היהודים בארצות ערב), שגם זה יקח קצת זמן ויש לזה גם משמעות כלפי הערבים, ואולי גם לשבת עם הארגונים וההתאחדויות ולראות מה כבר עשו ואיך עשו? אולי אפשר, בפיקוח ובחשגחה לראות שימשיכו לרכז את החומר ושלא תעשה זאת הממשלה?

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

באופן עקרוני, אני תומך בכלל בהצעה, אבל יש לי עוד איזה דברים שאני רוצה להציע.

אני תומך בהצעתו של חשר ישעיהו להוציא את סעיף ד' ביחס לאיסוף פרטים על ההוצאות הכספיות שהוצאו בישראל לשיקום יהודים מארצות ערב. אנחנו יודעים מה הוציאו בשנתיים הסוכנות היהודית והממשלה ואין צורך לקשור את שני הדברים האלה, בכל אופן לא לגבי החלטה זו.

אני רוצה לשאול את שר המשפטים: האם לפני שקיבל את ההצעה הזאת, היה לו איזה קשר עו מגע עם הארגונים, או שנוסחה הצעה זו מבלי לדבר איתם מקודם? אם לא דובר איתם, לא הייתי מציע לפרסם איזה דבר שנדון לפני שתייה פגישה איתם, כדי שלא לעורר תרעומת לשווא שהנה פתאום אחרי עשרים שנה

הממשלה בשעה שהם קיימים והם מייצגים יהודים אלה ועשו משהו ופתאום אנחנו מפרסמים איזה דבר.

ההרהור העיקרי שלי, אם כי בענין זה אין לי דעה מוחלטת. אבל אני שואל: האם לא כדאי לברר עם הארגונים היהודים העולמיים, שלהם יש כבר איזה סטאטוס, נניח כלפי האו"ם וכלפי ארצות ערב ושהם היו למעשה המטפלים יחד עם מדינת ישראל בענין הפיצויים מגרמניה? כל זמן שאין שלום, אין לנו כל מגע רשמי וכל יחסים דיפלומטיים עם מדינות ערב. אבל, נדמה לי, שזה יכול לקבל איזה תוקף אם תהיה זאת תביעה של יהדות העולם יחד עם מדינת ישראל ולא מדינת ישראל בלבד.

כדי להגיע למסקנה בנדון, כדאי אולי לקיים מגע עם ראשי הארגונים היהודיים באירופה ובאמריקה. אולי ישנה איזו כתובת מדויקת כמו ה"קליימס קונפרנס" ולא לראות בזאת רק ענין של מדינת ישראל. אני מדבר עכשיו מבחינת המשמעות של הדבר לגבי מדינות ערב. אני מציע לבדוק את המחשבה הזאת. לא גיבשתי לי עמדה סופית בענין זה, אבל אני מהרהר אם זה לא יותר טוב שהדבר ייעשה על ידי יהדות העולם, על ידי ארגונים יהודיים בארצות שונות בעולם. אם מתחילים בדבר כזה ומפרסמים על כך, האם לא כדאי שלצורך זה תקום איזו כתובת? יהיה פה רישום, אבל יהיה רישום גם בארצות אחרות ששם נמצאים יהודים. זהו ענין יהודי עולמי כללי, יחד עם מדינת ישראל, כדי שנדע להציג תביעה מול תביעה לגבי התביעות שהם טוענים בקשר לפליטים ערביים.

הדבר האחרון הוא לגבי הארצות. ביחס לארצות שהוזכרו פה אני מסכים. אני גם מבין מדוע אין מזכירים את מרוקו ואת תוניס, כי ראשית כל משם עוד יוצאים יהודים. יש גם יהודים שם שיכולים לחסל את רכושם, ולמכור אותו ואיש אינו לוקח אותו מהם. אבל יש מדינות שהיהודים ברחו משם ועזבו רכוש, כגון לוב ואלז'יריה. אמנם רובם של היהודים מאלז'יריה ברחו לצרפת, אבל הם השאירו רכוש רב באלז'יריה. שם היתה קהילה יהודית עשירה ולמעשה רוב הרכוש שלה מופקר. ממשלת צרפת אינה מטפלת בזה למעשה. התעניינתי בנושא הזה באופן אישי

מתוך אינטרסים משפחתיים, כי גיסתי היא מאלג'יריה. אותו הדבר לגבי לוב. אני זוכר איך עלתה קהילת לוב. בבת אחת עלתה, זה היה ממש אכסורוס. כדאי לבדוק את העניין גם ביחס לשתי ארצות אלה, כי משם יצאו היהודים או אחרי פוגרום או מתוך בהלה.

השר י. גלילי:

האם אפשר לדעת את חוות דעתו של שר החוץ בנדון?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוץ:

מסר לי שר המשפטים ששר החוץ מחייב את ההצעה.

השר מ. בגין:

הרעיון הוא טוב. אבל לעתים הגשמה פזיזה, לא טובה, של רעיון טוב עלולה להביא יותר נזק מאשר תועלת. נניח שאנחנו היום מאשרים את ההצעה ומפרסמים את אישורנו להצעה הטובה הזאת, אני חושש מפני יצירה מיידית של אשליה בליבם של מאות אלפי אזרחי ישראל, לאמר שהנה עומדים לשלם להם באחד הימים. אפשר למנוע את הרושם הזה, שהוא לדעתי מסוכן מאוד. אבל צריך לחשוב על האפשרות של יצירת רושם כזה ולמצוא את הדרך הנכונה למנוע זאת.

אנחנו אומרים פה לעצמנו בדברי-ההסבר שנאחר והערבים מגישים לנו דרישות בקשר לפליטים שרכושם נשאר אצלנו, אנחנו נעלה בעזרת תעודות והוכחות נגדיות, באחד הימים, בקשר לרכוש היהודי שנשאר במדינות ערב. ההסבר הוא מאוד מחקבל על הדעת, אבל זה בעינינו. מה אנחנו עומדים לומר אם נפרסם את ההכרזה הזאת הכתובה פה? על כך צריך להחליט. אני חושש מאוד מפני הכרזה סתמית "בואו ורשמו את תביעותיכם". כל איש ישאל: לשם מה עליו לעשות זאת? אני חושב שאם לא תינתן תשובה ברורה, זה ייצור אצלו את הרושם שעליו לעשות זאת לשם

קבלת תמורה. התמורה אינה נראית באופן. לא נוכל לעשות קיזוז על ידי לירות, כי באחד הימים נקבל ריקומפנסציה ממדינות ערב.

מסקנתי היום היא איפוא כזו: אל נפרסם דבר, גם לא הדעות החיוביות. צדקו החברים שצריך היה לדון בזה לפני הרבה שנים. אבל האם על מה שלא נעשה, נבכה היום? עלתה הצעה בספטמבר 1969.

אבל מדובר כאן על מלאכה רבה. המדובר במאות אלפי משפחות. בעביל זה צריך להקים מנגנון גדול, יש להכין טפסים עם פרטים ופרטי פרטים. עבודת ההכנה הדיושה היא מרובה.

אני מציע, שללא כל פרסום היום, או מחר, או השבוע, יעשה משרד המשפטים את כל ההכנות, יקים את המנגנון המרכזי ויכין את כל הטפסים, וכשהכל יהיה מוכן יהיה צורך להכין קומפניקט מאוד מדויק שיאמר למה הכוונה. אני יכול היום לומר, במשפטים ספורים, מה הייתי מציע אז לפרסם. אבל אין צורך בכך אם תתקבל הצעתי הקודמת.

אני מציע שהממשלה תחליט על העניין בלי פירסום, כי עצם פירסום העניין עלול ליצור את הרושם שעל אודותיו דיברתי. יש להטיל על משרד המשפטים את כל מלאכת ההכנה, ולאחר שהיא תושלם, תחליט איזו הודעה ואיזו הנמקה למסור, כדי למנוע יצירת רושם בקרב מאות אלפי יהודים, שהנה מדובר ממש בריקומפנסציה שתניתן להם במהרה בימינו תמורת הרכוש שנשדד מהם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מספר הערות לדברי החברים.

לפי האינפורמציה שישנה בידי משרד המשפטים, אין אצל התאחדויות העולים שום חומר. הן לא אספו שום חומר. הן דיברו מסביב לענין, אבל לא עשו שום מלאכה.

הזכרתי כבר שלפני 17 שנה הקים המנוח משה שרת ועדה ציבורית של משפטים - עבדכם הנאמן, יעקב סלומון ואברהם לויין. הוא נתן לנו מזכיר במשרד החוץ. באנו בדברים עם התאחדויות העולים. אז כבר הסברנו שהדבר הזה לא יוכל להתקדם אם לא ייעשה בדרך מאורגנת כמו שעושים עבודה משרדית המקיפה רבבות ומאות אלפי אנשים. נכון הוא כי הדבר הזה איננו חדש. כשנגשתי בשעתו לטפל בנושא קטן של ילדי תימן שאבדו, דיברו כל כך וכתבו מאמרים וחשמינו נאומים חוצבי להבות אש, ושום דבר לא נעשה עד שהחלטנו והתעקשנו - רצו תחילה ועדת חקירה פרלמנטרית ואחרים רצו בוועדת חקירה לא פרלמנטרית - כלומר, נעשה זאת בדרך משרדית, ובדרך משרדית מצאנו כמעט את הכל, 99.5%. בסך הכל, עבדו מסביב לזה שני אנשים: קצין מטרה גבוה אחד ופרקליט חשוב.

אני מקבל את הרעיון החשוב שצריך לרשום גם רכוש קהילתי שלא היה שייך לבודדים.

אני מתנגד לכך שנאמר שאנחנו הולכים לרשום תביעות של יהודים יוצאי ארצות ערב כגון... וכו'. מה זה "כגון"? אם אני מיוצאי מרוקו ואני קורא "יהודים מארצות ערב כגון", הרי גם אם מרוקו אינה נזכרת, אני אבוא ואומר "תרשום את תביעותי". תאמר "לא התכוונתי לכך", הוא לא יקבל זאת. עלינו להזכיר שמות של מדינות מסוימות. אמנם זה לא ימנע אותנו מלטפל בסטדיה אחרת גם ביהודי ארץ אחרת. יכול להיות שנצטרך לטפל בענין של יהודי לוב, יכול להיות שלא. איני נכנס, בשלב זה, לשאלה זו. האמת היא שאפילו ביחס ליהודי תימן היו לי ספקות. כי בעיקר דאגנו לגבי אותן המדינות שבהן מרוכזים הרבה פליטים ערבים ואלה עיראק, סוריה ומצרים. אמנם גם בעבר הירדן יש הרבה פליטים, אבל שם לא היו כל יהודים.

בפירוש אני מתנגד לכך שנטפל בענין התביעות של יהודי ערב שעברו לארצות אחרות. כי מה תכלית יש בדבר? נתנו כאן השוואה של גרמניה. זה אינו מתחיל להיות דומה לענין של גרמניה. בגרמניה היה מצב שקמה שם ממשלה גרמנית שהיא קרובה לזה, היא היתה מוכנה לעשות משהו. איני מעלה על הדעת שאם נקים את המדור הזה ויהיה רישום, נוציא מהערבים אפילו פרוטה של נחושת. אין לי שום תקוה לזה.

השר מ. בגין:

חשבון נגדי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין לי שום חשבון נגדי של יהודי עשיר שישב באלכסנדריה ונסע ללונדון. איזו תביעה יש לממשלת ישראל בעד יהודי שכזה?

איני כל כך אופטימי לחשוב שבן לילה הקימונו איזה דבר. ומה יעשו כאן הארגונים היהודיים? לא יעשו שום דבר. אפילו אם יתארגנו, מה יעשו? הם ידברו עם נאצר? נאצר יתן להם איזה דבר? מה יש להם נגד נאצר? מה נאצר תובע מהם? יהיה זה בזכוז זמן וזו באמת תהיה יצירת אשליות. אני מתבייש שליד השולחן הזה באים ליצור אשליות כאילו יש כאן איזה פרלליזם עם גרמניה. אין כל פרלליזם כזה. שם היה רצון לשלם, שם היתה הכרה בצורך לשלם. כאן אין שמץ של תקוה.

אנחנו רוצים שיהיה לנו תיק נגדם. אנחנו רוצים שהתיק יהיה מלא תיעוד. איני בטוח בזה מה תהיה צורת התיעוד. בינתיים מה שהספקתי לברר במשך הזמן הוא שאצל יהודי בבל יש משהו הדומה לתיעוד, ואת זה אנחנו רוצים לרשום. ודווקא הפירסום בשבילנו הוא יותר חשוב מאשר עצם הרישום הזה. הערבים צריכים לדעת שאנחנו עוסקים בדברים האלה, שאנחנו מטפלים בנושא הזה.

מה שהטיפול יהיה שזה, איני יודע.

איני מבין למה התכוון השר בגין בהצעתו שקודם נעשה איזו עבודת הכנה גדולה ואחרי כן נעשה בבת אחת איזה מפעל של רישום. ומה יהיה אחרי כן? לא יהיה שום דבר. כל זה בא מתוך רצון להכין חומר.

ביחס לסעיף ד', אני מסכים לדברי השר ישעיהו, שאיננו צריכים לפרסם שנטפל בזאת. אבל מה יהיה הטיעון שלנו נגד הערכים? בערך ככה: גרשום את יהודי עיראק, הם באו הנה בחוסר כל, אנחנו קיבלנו אותם והוצאנו עליהם כספים. האם נאמר שאני, ממשלת ישראל, תובעת משם ישראל לוי את חלקו אצלכם? לא, לזה אין לי זכות לתבוע. אבל אני תובע זאת, שהשארית ישראל לוי בעירום ובחוסר כל ואני קיבלתי אותו ונתתי לו שיכון ולימדתי אותו עבודה ולימדתי אותו מקצוע וחינכתי את ילדיו. זה עלה לי כך וכך כסף. זה צריך להתקזז נגד מה שאתה תובע ממני. זה בעצם מה שאנחנו מכינים לנו. משרד המשפטים מכין לו טענה כזאת ולא מעשו בשביל דיסקונט. לכן החומר בסעיף ד' הוא חשוב, "איסוף פרטים על ההוצאות הכספיות שהוצאו בישראל לשיקום יהודים מארצות ערב". זה מאוד רלבנטי. אבל אני מסכים עם השר ישעיהו שעכשיו איני צריך להכריז על זה. את זאת אני יכול לאסוף לי בשקט בלי הכרזות. אבל ביחס ליתר הדברים, ביחס למטרה, אני מציע שדווקא נחליט ודווקא נפרסם וניגש למלאכה. המלאכה תהיה איטית.

אבל מה שהייתי מבקש - אולי זה מובן מאלי - שטוב יהיה לעשות את המלאכה הזאת בעזרת ועדות ציבוריות של עולים. אני, שר המשפטים, כיוון שאני עומד בראש העסק הזה, אני יכול להקים לי ועדה ציבורית בענין יהודי מצרים וועדה ציבורית בענין יהודי כבל וועדה ציבורית בענין יהודי תימן וכדומה. אני אומר זאת כי אני מתכוון להקים וועדות כאלה שתעזורנה לי גם בעצה וגם בהדרכה, גם בגישה לחוגים שעל יסוד מודעה בלבד לא ישיגו אותם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מה בנוגע להצעתי שיהיה כתוב "תביעות יוצאי

ארצות ערב כגון"?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא. אנחנו נפרסם "יוצאי עיראק, מצרים וסוריה".
תימן זוהי קצת תוספת. אני מוכן להסכים לזה. אבל ערביי עיראק, סוריה ומצרים אלה הם לא רק ששדדו את היהודים בצאתם משם, אלא המדינות האלה מחזיקות גם היום את היהודים כסד. זאת אנו אומרים לאותם הערבים הבאים לתבוע מאתנו את זכות הפליטים.

אני מציע, איפוא, לקבל את ההצעה כפי שהיא כתובה
כאן במחיקת סעיף קטן ד' על המטרות.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אני מציע לבחור ועדת שרים שחברוק את ההצעות
שהועלו פה על ידי השרים ביחד עם ההצעה של שר המשפטים ולהביא לפנינו בפעם אחרת את הסיכומים האלה, כי הועלו פה כמה ספקות לגבי הסכנה של יצירת אשליות. אני רוצה לבדוק את העניין ביחס לשיתוף פעולה עם ארגונים יהודיים עולמיים וכתובת משותפת לזה. לא רצוי שנסכם את הדבר לפני שבדקנו ענינים אלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מתנגד לכך. ההצעות האלה מונחות פה כבר חצי שנה, ועדיין לא הספיק השר קול לבדוק את כל ההצעות. לא תהיה לי שום התנגדות אם השר קול יביא מזמן לזמן הצעות. אבל אנחנו קוברים כבר את העניין הזה שמונה-עשרה

שנה. מדוע צריך לקבור אותו שוב?

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

אני רוצה להביא את הדיון לאילו שהם סיכומים. העליתי שאלה זו אצל בן-גוריון לפני למעלה מ-10 שנים, באיזו שיחה פרטית, והוא נתן לי אז הסבר מעניין מדוע לא צריך לעשות זאת. הוא הסביר אז שלמעשה יש בזה רעיון חשוב בויכוח עם מדינות ערב, אבל כאילו לפי בקשת הסוכנות היהודית שעסקה בהעלאת יהודים מאותן ארצות, חששו שזה יבלום עליית יהודים ושה יביא את הממשלות הערביות לסגירת שערים. כמובן, מאז נשתנו הנסיבות לחלוטין. מהמדינות האמורות יצאו יהודים בהמוניהם. נשארו שם מועטים, וגם אלה מרצונם הם ולא מפני שמנעו מהם את היציאה. לכן, אני מרוצה שאין אנחנו משאירים ספקות לגבי מספר ארצות, שמהן עדיין יוצאים יהודים, כגון צפון אפריקה ולבנון. בכל זאת, מלבנון אנחנו מקבלים הרבה יהודים בשקט. איננו רוצים להעמיד את לבנון בקטיגוריה אחת עם עיראק, סוריה ומצרים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היא גם לא שדדה רכוש יהודי.

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

אבל יש הגיון להכניס לרשימה את תימן, כי גם שם שדדו יהודים - איני יודע מה בדבר דרום תימן - וגם מפני שיש לנו ענין שבטיעון יהיה מדובר לא רק על רכוש אלא גם על מספר יהודים שעלו לארץ, וזה כדי לחזק את הטענה שהיו כאן חילופי אוכלוסיות ולא רק ענין של פליטים. כעבור שנתיים יהיה קשה יותר לטעון זאת מאשר היום. אם היה מקום לשאלה מדוע לא עשו זאת עד היום, אבל כיון שהנושא של עליה מאותן ארצות עבר והסכנה חלפה, נעשה עכשיו את הטיעון. אמנם לא נקבל מהן אגורה, אבל מבחינה מדינית מוסרית כלפי הטיעון של הערכים

בענין הפליטים, יש לזה ערך ממדרגה ראשונה.

מאידך, אני חושב שצריך לשקול יפה את הטענה שהושמעה גם על ידי שר הדתות וגם על ידי השר בגין שישנו חשש כי הפירסום ישלח יהודים יוצאי ארצות ערב, שהנה הם עומדים ערב קבלת כסף, אם לא ממדינות ערב, הרי לפחות מישראל. את הטענה הזאת אנחנו צריכים לשקול יפה בניסוח ההחלטה, אבל אין בה, לדעתי, כדי למנוע את קבלת ההחלטה.

אני מוכן להמליץ בפני הממשלה שנקבל חלק מהצעתו של שר התיירות ולא את הצעתו בשלמותה. אני מציע שנבחר מתוכנו ועדה מצומצמת מאוד לניסוח הקומוניקט שנפרסם. אני בהחלט מחייב את הפירסום כי ערכה של ההחלטה בפירסום יותר מאשר ברישום שיבוא, וערכה יותר כלפי חוץ מאשר כלפי פנים. אבל ישנה חשיבות גדולה מאוד כיצד נפרסם את הדבר. אני מאמין שהדבר לא יודלף בצורה גרועה יותר מאשר אם נפרסם זאת בצורה אחראית, ואז נמצה את הטוב שבהצעה. כיוון שאנחנו דנו בדבר, הענין כבר איננו בשליטתנו.

אני מציע שנבחר לוועדה את שר המשפטים, השר גלילי, השר בגין ואותי, אולי כממלא מקומו של שר החוץ, מבלי שאתחייב להשתתף בישיבה, כי אני עמוס בענינים אחרים שהוטלו עלי. אני מציע שהוועדה תשב מיד אחרי הישיבה הזאת, תנסח הצעת-ההחלטה ותמסור אותה למזכיר הממשלה והיא תובא על ידו לידיעת הציבור בצורה אחראית ושקולה ובלתי משלה, כאשר כל כולה מכוונת למטרה העיקרית שעליה דיבר שר המשפטים.

מציעים שגם השר ורהפטיג יצורף לוועדה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

ברצון.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אבקש להצביע על הצעתי.

השר י. ספיר:

היינו, קודם כל, יש להצביע על כך שהוועדה תבחן כל מה שהוצע פה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

נצביע על הצעת השר קול שהוועדה תבחן את כל ההצעות שהושמעו פה, וקודם כל, את ההצעה על הרחבת הבירור על תביעותיהם של יהודים יוצאי הארצות הערביות המתגוררים מחוץ לישראל, וכן שהדבר ייעשה בשיתוף הארגונים היהודיים והעולמיים.

מ צ ב י ע י ם.

מ ח ל י ט י ם : ברוב קולות נגד 3 לדחות את ההצעה שהוועדה תבחן את כל ההצעות שהושמעו בישיבה וקודם כל את ההצעה על הרחבת הבירור על תביעותיהם של יהודים יוצאי הארצות הערביות המתגוררים מחוץ לישראל וכן שהדבר ייעשה בשיתוף הארגונים היהודיים העולמיים.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

מי בעד הצעת שר המשפטים?

שר הדואר י. ישעיהו:

זה כולל גם את הצעתם על בחירת ועדה לניסוח

הקומוניקט.

מ צ ב י ע י ם .

מ ח ל י ט י ם :

א. לאשר רישום תביעות של יהודים יוצאי עיראק, סוריה, מצרים ותימן.

ב. להטיל על ועדת שרים לגסט, על דעת הממשלה, את הנוסח הסופי של ההחלטה.

ג. להלן נוסח ההחלטה:

1. להקים במשרד המשפטים מדור מיוחד, זמני, לרישום תביעות של יהודים יוצאי עיראק, סוריה, מצרים ותימן שעלו לארץ מאז שנת תש"ח.
2. המדור יפתח בפעולות מחקר ורישום אשר מגמתן לאסוף חומר משפטי על הפגיעות ברכוש ועל הרדיפות נגד היהודים במדינות האמורות ולרכז את התביעות של היהודים יוצאי אותן המדינות.
3. המדור ירכז את המסמכים שנאספו עד עתה על ידי מוסדות שונים וארגוני עולים ממדינות אלה, וימשיך בפעולה בשלושת המישורים הבאים:

א. איסוף וריכוז הוראות שנקבעו במדינות האמורות, אשר מכוחן נעשו הגבלות, הפקעות, החרמות וכיוצא-באלה לגבי רכוש יהודי;

ב. איסוף מסמכים על מעשי רדיפה נגד יהודים;

ג. רישום תביעות אישיות וקהילתיות של יהודים בקשר לנזקי גוף, או להפקעת רכוש או לאובדנו.

4. בבוא העת ישמש החומר, שירוכז על ידי המדור לצורך ביסוס התביעות האלה כלפי המדינות האמורות וגורמים בינלאומיים.

5. תקן הצוות שיבצע את הרישום ומימון הוצאותיו יתואמו עם אגף התקציבים ונציבות שירות המדינה.

35. המצב בחברון ובכית סחור וגירוש מסיתים משכם וג'נין

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

אנחנו צריכים לקבל החלטה בדבר הצעת משורד הכטחון לגרש מספר נכבדים ערביים מיהודה ושומרון. רשות הדיבור לתת-אלוף רפאל ורדי.

אתה רוצה להמשיך ב"פתרון" הבעיה הדימוגרפית?

תת-אלוף ר. ורדי:

פתרון צנוע, אבל פתרון. אני מתכוון להציג בפניכם שני נושאים לאינפורמציה בלבד, האחד על עניני חברון וחשני על השטח הסגור בבית סחור. הנושא השלישי הוא להחלטה והוא קשור בתסיסה המחודשת בבתי-הספר,

בעיקר באזור ג'נין ובשכם.

אתחיל בחברון. בחברון נקטנו לפני שבוע ימים, כיום שישי שעבר, במספר אמצעים, שאנחנו קוראים להם "בטחוניים", אבל שהם בעיקר בתחום הכלכלי וזוהי מניעת תנועה של אנשים וסחורות משם לישראל. האמצעים הללו כבר נותנים את רישומם בחברון. כיום שישי ושבת לפני שבוע היתה כהלה של אגירת מזון, שכתוצאה מזה עלו המחירים של מצרכים יסודיים. מאידך, אנחנו נמצאים בעיצומה של עונת הענבים, עונת הבציר, עונת שיווק הענבים. כתוצאה מזה שמנענו שיווק הענבים, המחירים ירדו פלאים, וחברון נאנקת די קשה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נעשה שם יקב.

תת-אלוף ר. ורדי:

הם בינתיים מכסים את הענבים במטליות רטובות.

שר החקלאות ח. גבתי:

"קומפרס".

תת-אלוף ר. ורדי:

לא מנענו מהם מלשווק את הענבים בגדה עצמה, אבל מנענו מהם מלשווק את הענבים דרך שכם לגדה המזרחית וכן גם לישראל.

אנחנו הרשינו למספר משאיות מעוזה, שהן משאיות חברוניות ושהן משווקות תוצרת עזתית לגדה, להמשיך לשווק אותה. כן הרשינו למספר משאיות מישראל לגדה להמשיך בתנועה וגם מספר משאיות של נוסעים לגדה המזרחית, בעיקר של משתפי פעולה ושל אנשים שיש לנו ענין שיסעו לגדה המזרחית. אבל, בסך הכל, הפסקנו את התנועה הזאת.

במשך השבוע האחרון היתה פעילות רבה בקרב הנכבדים בחברון. שי"ח ג'עברי, אסף אסיפה פנימית של כמאה נכבדים, שבה יצאו במלים ברורות נגד פעולות "אל-פת"ח". יותר מזה: הוא יצא בעד הסגרת אנשי "אל-פת"ח" לשלטונות. הוא אמר: אני בעד זה שאם אתם יודעים על אנשי "אל-פת"ח" באזור שלכם תודיעו על כך לשלטונות. אם אתם פוחדים, תבואו ותגידו לי, אני אגיד על כך לשלטונות, כי אני איני פוחד. עד היום לא הסגירו אף אחד. הוא מנע מהם מהישמע להצעות שונות, כגון לפנות לאו"ם בתלונה על מה שעשינו. אמר: לא זו הדרך. הוא פנה אלינו לקיום פגישה בינו ובין מספר נכבדים עם שר הבטחון, לצורך דיון להסרת ההגבלות האלה. היום הגיעה גם בקשה שלו לפגישה אתי. הוא קיים גם מסיבת עיתונאים שבה יצא במלים די חריפות נגד "אל-פת"ח". הוא טען שפעולות "אל-פת"ח" הורסות את חברון יותר משהן פוגעות בנו.

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

הוא צודק.

תת-אלוף ר. ורדי:

זו היתה המטרה שרצינו להשיג שירגישו כי אבן הריחיים של צה"ל היא כבדה יותר מאשר אבן הריחיים של "אל-פת"ח".

הוא ביקש מתושבי חברון הנמצאים בגדה המזרחית לפנות לממשלת ירדן ולארגונים שם לדרוש מהם להפסיק את הפעילות בהר חברון.

לאור כל זה שהממשלה החליטה שההגבלות הן זמניות, מתכוון אני לפגוש את ג'עברי והנכבדים בסוף השבוע, ולאחר שנקבל מהם החלטות, נאמר, ממשיות וטובות, נסיר בסוף השבוע את ההגבלות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

רק בתנאי זה שתקבל החלטות?

תת-אלוף ר. ורדי:

החלטות אני אקבל, לא אומר שאקבל מעשים.

הם היו מוכנים כבר בשיחה הראשונה שקיימתי אדם, כאשר הודעתי להם על ההגבלות, להבטיח כל דבר ובלבד שנדחה את האמצעים לחודש ימים, וזה על מנת שיוכלו לגמור לשווק את הענבים. אמרתי: אם תביאו למחרת היום תוצאה, אני מוכן להסיר את ההגבלות.

חשר מ. בגין:

אולי תזכיר לכולנו מה הן ההגבלות? אני מראש רוצה לומר שכוונת שאלתי היא שאולי לא כדאי בבת אחת להסיר את כל ההגבלות, אלא רק חלק מהן. אולי הרוכ, ולהשאיר משהו, שלא ייווצר רושם שאם הם מוסרים איזו הבטחה בעל פה, אנחנו כבר מסירים את כל ההגבלות. אם יש אפשרות לעשות סלקציה בביטול ההגבלות, הייתי ממליץ עליה.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

האם לא ניסו לפגוע באותם משתפי פעולה, שקבלו
אצלנו זכויות והאם אין רואים בהם כוגדים?

תת-אלוף ר. ורדי:

עד היום לא ניסו לפגוע בהם. הם נראו
כמשתפי-פעולה לא בגלל מה שנעשה עכשיו, אלא כל הזמן.

אשר להגבלות, ההגבלות שהטלנו הן: (א) על תנועה
של אנשים מכל הסוגים לגדה המזרחית ולישראל, אם לביקורים או ליציאה ללימודים או
ליציאה לעבודה. (ב) אותו הדבר לישראל, פרט לדבר אחד וזוהי תנועה לעבודה
באמצעות לשכות העבודה. אלה, שיש להם מקום עבודה וכרטיס-עבודה מטעם לשכת
העבודה, אלה ממשיכים לנסוע לעבודה כרגיל. (ג) נוסף לכך עיכבנו כמה וכמה פעולות
בחברון ובנפה, שכרגיל מחקימות, למשל, תשלומים של מענקים לאגודות-צדקה
חברתיות. תשלומים המגיעים לעיריה בזמן זה עיכבנו. לא אמרנו שלא נשלם אותם, אבל
עיכבנו את התשלום. הפסקנו את פעולת הלשכה למרשם התושבים, שעל יסוד התעודות
שלה הם מקבלים רשיונות ליציאה.

אם תחליטו, אפשר כמובן להסיר את ההגבלות האלה
בהדרגה ולא כולן בבת אחת.

אשר לבית סחור: כזכור סגרנו אזור מסויים, שדרכו
ומתוכו הוצגו והופעלו הקטיושות על ירושלים. האזור הזה מצוי כבר חודש ימים
בעוצר של 22 שעות ליממה. הוא מנה קרוב ל-950 נפש. מאלה עזבו מיד בהתחלה את
האזור 40 נפש, נוודים בידואים. היום נמצאים שם, בסך הכל, כ-900 נפש. חלק הם
תושבים של בית סחור ופרבריה וגם בידואים. הם יוצאים לשעתיים ליממה לקנות

מצרכים בתוך האזור. לפי ההחלטה שלכם, אישרנו לתלמידים לצאת ללימודים מחוץ לשטח הסגור, ואותו הדבר לגבי עובדים העובדים מחוץ לשטח הסגור. הם יוצאים בבוקר וחוזרים בערב.

נתקבלה החלטה להכניס למחנה בית סחור, שהוא גובל עם השטח הסגור, אחד מהגדודים של צה"ל, שהוא ייכנס לשם בימים הקרובים, ברגע שתושלמה שם ההכנות והסידורים. בקשר לכניסתו של הגדוד הזה, יהיה צורך להרחיב את שטחי-האמונים, בעיקר ממזרח לאותו השטח המדברי ושנסגרו בזמנם לפי אישור שנתקבל על ידי הממשלה, על-מנת שהגדוד יוכל להמצא שם בצורה סדירה. גם בתוך האזור נצטרך לסגור שטח מסביב למחנה שיתן בטחון למחנה, כמו שעשינו זאת לגבי מחנות אחרים, וגם על יד המחנה יהיה צורך להתקין מתקנים מיוחדים. עם כניסתו של הגדוד, שיבטיח נוכחות של צה"ל בתוך האזור עצמו וגם אמונים, נוכל להוריד את העוצר.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

האם הכדואים נמצאים באזור הסגור?

תת-אלוף ר. ורדי:

כן, רוב הבידואים הם משבט חמרה. הם יושבים שם

ישיבת קבע.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

לא נתגלה שום דבר ביחס לקטיושות?

תת-אלוף ר. ורדי :

עד היום לא נתגלה שום דבר.

עד כאן לאינפורמציה.

ועכשיו להחלטה. מערב יום הכיפורים אנחנו ערים להתחדשות מיוחדת של תסיסה באזור מחנה הפליטים בג'נין. ביום ראשון הפטיקו כמה עשרות נערים את לימודיהם בבתי ספר, הפגינו וזרקו אבנים על רכב משטרה. העניין התפשט מג'נין לשכם. כמה בתי ספר התחילו ללמוד באופן סדיר. והנה, קודם כל עשרות תלמידים עזבו את הלימודים והלכו הביתה. ביום רביעי עברו מבית ספר לבית ספר, השליכו אבנים, כדי שהתלמידים הלומדים בבתי-הספר ילכו הביתה. באותו יום סגרנו בשכם את בית-הספר "כרמל", שהתפרע במיוחד. אבל לאחר שנכבדי שכם, בראשותו של קדרי טוקאן פנו אלינו ואמרו שהם עושים את כל המאמצים כדי שבתי-הספר בשכם ילמדו בצורה תקינה ושיתנו להם הזדמנות להוכיח זאת, פתחנו את בית-הספר מחדש. ביום חמישי היו הלימודים ברוב בתי-הספר תקינים בדרך-כלל, מחוץ לשני בתי-ספר. בשבת חזרה תמונת ההתפרעות גם בשכם וגם בג'נין. בג'נין יצאו משלושה בתי-ספר במחנה הפליטים, ובעיקר משני בתי-ספר של המכינות, לבית-ספר רביעי, בית-ספר של בנות. קיימו שם הפגנה של 200 תלמיד, התפרעו, זרקו אבנים והניפו דגל פלשתינאי. סגרנו אתמול שני בתי-ספר.

שר הסעד י. בורג :

על מי זורקים אבנים?

תת-אלוף ר. ורדי :

על בתי-ספר אחרים.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

כמה פליטים ישנם שם?

תת-אלוף ר. ורדי:

כ-4,000.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

הם עובדים בעבודות שונות?

תת-אלוף ר. ורדי:

הם עובדים, אבל התלמידים מתפרעים. סגרנו שני בתי-ספר של המכילות. כתוצאה מזה היה היום במחנה הפליטים שקט וסדר. לעומת זאת, בבית-ספר תיכון אחד לבנות היתה היעדרות ניכרת של תלמידות. נוסף לזה, יצאו אחדות החוצה וצעקו נגד זה שסגרנו בתי-ספר במחנה הפליטים. התרינו גם בראש העיר וגם במנהל מחלקת החינוך שאם המצב הזה ימשך, נסגור את בתי-הספר.

בשכם היתה אתמול העדרות בשמונה בתי-ספר ובשנים מהם לוותה ההיעדרות בהתפרעות. כתוצאה מכך סגרנו את שני בתי-הספר.

מה שראוי פה לציון הוא שעדיין נמצא הענין בצורה מאוחרת ומעורפלת. אני חשוב שזה נובע מהמאמצים שנקטנו. נעשים אי אלה מאמצים על ידי מכובדים ערבים. יש להם כנראה ענין שבבתי-הספר ילמדו. אבל, לעומת זאת, יש מספר ערבים העוסקים בהסתה. ידוע לנו מספר מהם. אני מציע לגרש אחדים מהם על-מנת לסייע לאותם הרוצים שבתי הספר ילמדו בסדר ולמנוע המשך ההסתה, לפחות על-ידי אותם האנשים.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

איך אתה מסביר את ההתפרעות? מהו הרקע?

תת-אלוף ר. ורדי:

חמיד יש רקע. יש תאריך. הענין התחיל בקשר לאל-אקצה, אחרי כן ענין בית-סחור. הם שובתים נגד האמצעים שנקטנו נגדם. תוך כדי כך נכנס ענין חברון. גם זה הצטרף למקהלה. סיבות אינן חסרות. ואם המסייתים מצליחים במידה מספקת, זה מתרחב.

אני מציע לגרש מספר מחנכים שאינם מחנכים ללימודים אלא להפרעות. יש לי ארבעה מועמדים משכם ומועמד אחד מג'נין. בג'נין אין לנו די ידיעות מי הם האנשים העוסקים בהסתה בזמן האחרון.

המועמד הראשון לגירוש משכם הוא תיאסיר-ערף-נבולסי משכם, מפקח בשכם שעסק בדרך קבע בכל המקרים של ההפגנות וחשכיות בבתי-הספר בשכם. היתה לו יד בזאת גם בשנת 1967, גם בשנת 1968 וגם בשנת 1969. הוא מתימר להיות סגן מנהל מח' החינוך בשכם, למרות שלא קיבל מאתנו מינוי. הוא חבר בוועדה לגביית כספים לתמיכה בעצורי פח"ע ובמשפחות של העצורים. גם בניו היו מעורבים בזריקת פצצה על בית הממשל הצבאי. זוהי, איפוא, "משפחה

הגוונה". הוא ממשיך נבולסי הירועה. אם נגרש אותו, נגרש את אחד המסיתים החשובים.

המועמד השני לגירוש הוא נשט-אמין-פארו-לובדה. הוא תושב שכס, מורה, מלמד בחכארה אבל פעיל בהסתה בשכס. הוא נעצר בפברואר 1969 באשמת הסתת תלמידים. שוחרר בסוף מאי, לאחר שהתחייב להתנהגות טובה וניתנו גם ערבויות. באחרונה, חידש את פעילותו ויש לו יד בתסיסה.

המועמדת השלישית היא גב' שיהאב חושני חוסיין, אחותו של רושדי חוסיין, המנהיג הקומוניסטי משכס שגרשנו אותו לפני חצי שנה. היא בת 34, רווקה. היא מלמדת אמנם ברמאללה, אבל היא פעילה בשביתות ובהפגנות בשכס. היא הסיתה לאחרונה לשביתות בשבוע שעבר. יש לה יד, עם עוד שתי נשים, בארגון הפגנות נגד פיצוץ בתים. ברגע שהן רואות שמודרים בתים, הן פונות להתאחדויות הנשים ולתלמידים, כדי שיפגינו נגד פיצוץ בתים. לאחר מכן, נוסף הענין של חברון ובית-סחור כעילה להפגנות. יש לה יד בארגון שביתות. בשבוע שעבר היא הוזמנה למושל והוזהרה. בדרך כלל, אם מזמינים את מישהי למושל האשה אומרת: אני בסדר. היא לא אמרה זאת. היא אמרה: אנחנו רשאים לעשות מה שאנחנו רוצים, אני כמו כל אחר בארץ, אתנגד למצב הנוכחי, תעשו אתם מה שאתם רוצים. אנחנו ממליצים לגרש גם אותה.

המועמדת האחרונה לגירוש משכס היא גב' בישרה אדאם. היא רווקה בת 48. מענין לציין שרוב הנשים הרווקות הן פעילות. היא היתה פעם מנהלת בית-ספר, אבל כרגע אין היא עוסקת בחינוך במישרין, אולם היא פעילה בהתאחדויות נשים. במיוחד היא פעילה בכל מה שקשור באיסוף כספים. היא חברה בוועדה חשאית לאיסוף כספים והיא עומדת באופן קבוע, במשך כל התקופה, מאחורי ההסתות וההפגנות של התלמידים בשכס. מתכונת הפעולה שלה דומה למתכונת הפעולה של הגב' שיהאב שאהין.

מג'נין אנו ממליצים לגרש מנהל בית-ספר מכין לבנים במחנה הפליטים. בית-הספר התפרע אחמול. לפי הידיעות שבידינו, המנהל הוא מראשי התסיסה המחודשת בג'נין, בהסתתת התלמידים לשבות מלימודים. יש לפנינו תאריכים שבהם הסית תלמידים לשבות מלימודים בגלל עניינים שונים. שמו הוא אחמד עיסא מרזוק. הוא בוודאי בגיל העמידה. המושל הזהיר אותו פעמיים בגלל הפעילות שלו, אבל מזה לא יצא דבר. אחמול היתה לבית-הספר שלו יד מרכזית בהתפרעויות. לכן אנחנו ממליצים על גירוש. הוא נעצר על-ידינו אחמול לחקירה והוא נמצא במעצר. כן גם נמצאים במעצר לחקירה, החל מאחמול, שני הגברים משכם.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

האם המורים האלה בגדה ממשיכים לקבל עוד משכורת בירדן? ואם כן הדבר, האם אין אפשרות להפסיק את הדבר הזה? לפי דעתי, זה גורם לכך שיש מסיתים רבים מקרב המורים האלה והם משמשים כצינור להסתתת התלמידים. האם לא נראית לכם דרך לאחוז באמצעים נגד זה שהם ממשיכים לקבל משכורת שם?

שר השיכון מ. בנטוב:

האם איסוף כספים בשביל עזרה למשפחות של האסירים, לא לאסירים עצמם, היא פעולה אסורה?

תת-אלוף ר. ורדי:

אשר למשכורות, נכון הוא שכל עובדי המדינה שהיו עובדי מדינה בשלטון ירדן, ולא רק מורים ומחנכים, ממשיכים לקבל את משכורתם משם. איננו יכולים למנוע מממשלת ירדן מלשלם להם משכורת מרבית-עמון. היא יכולה להפקיד שם בבנק את משכורתם. השאלה של השגת התשלומים המועברים לכאן קשורה בשאלה שאפשר להכניס לכאן דינרים חופשית תמורת תוצרת, ואף פעם אינך יודע אם אותם חמישים

הדינרים שמביא נהג, האם זה תשלום כתמורת התוצרת או שזה מיועד לתשלום משכורת למישהו. כל זמן שאנחנו מקיימים את ההסדרים הקיימים, קשה למנוע זאת.

חשר י. ספיר:

יותר קל יהיה כשהלירה תהיה הליך יחיד בגדה.

תת-אלוף ר. ורדי:

זוהי שאלה אחרת.

אשר לאיסוף כספים לעזרת המשפחות. איסוף כספים טעון, קודם כל, אישור חוקי על-ידינו. היום בגדה רשאי לאסוף כספים רק מי שהמימשל או השר המתאים אישר שהוא רשאי לעשות זאת. זה חל על יחיד וגם על אגודה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

האם אפשר להעתיק זאת גם לארץ?

תת-אלוף ר. ורדי:

זה בידך.

ללא היתר כזה, אסור למישהו להתארגן לאסוף כספים לאיזו מטרה שהיא. אפילו אגודות צדקה מקבלות רק היתרים מסויימים, ולצרכים מסויימים שהשר מתיר. איסוף כספים בלי אישור כזה הוא אף לא חוקי. כאשר הם אוספים כספים אלה למטרות סיוע, הם מסווים זאת בכל מיני דרכים. הם אינם מודיעים

לנו ואינם מבקשים את אישורנו. כל זמן שאינו יודעים על הדבר באופן רשמי, והידיעות באות אלינו על-ידי ידיעות מודיעין, קשה לנו, לפעמים, להשתמש בידיעות אלה ואיננו יכולים לשים יד על הכספים הללו, למרות זאת שאנחנו יודעים שהם משיגים כספים ועוזרים למשפחות.

ודאי שלא ניתן למשפחות של האסירים לרעוב ללחם, ועל-כן, במקרים כאלה, או שאנחנו נותנים להם סעד במקרים שהם זכאים לסעד, או שאנחנו מתירים לאגודת צדקה מסוימת לסייע למשפחה. מספרן איננו גדול. אבל הם מתארגנים כמו שפעם התארגנו אנחנו לפני קום המדינה.

ביחס לפעולות של בתי הספר, נקטנו באמצעים אלה כדי לחנוק את העניין הזה באיבו ולא לתת לו להתפשט. ראשי הערים ומנהלי מחלקות החינוך הוזמנו למושלים. התרו בהם שהלימודים יתנהלו בסדר, ואם לא - נסגור את בתי-הספר. ואם זה ימשך הרבה זמן, הואיל והבניין של המדינה, הרי אם הבניין לא ישמש לצרכי לימודים, נדאג שישמש לצרכים אחרים, אם לצרכי הצבא או לצרכים אחרים.

שר הבטחון מ. דיין:

מדי פעם מתעוררות שאלות יסודיות בעניין זה. אני מציע שנדון בהן באופן מסודר בוועדת השרים לעניני בטחון. אבל לאחר שתאושר הצעת הגירוש, רוצה אני למסור עוד על נושא אינפורמטיבי.

סגן ראש הממשלה וחבר לקליטת העליה י. אלון:

נראה לי שחזית בתי-הספר בשטחים המוחזקים היא חזית רגישה מאוד. קל להתסיס אותה וגם זה עושה רושם. אמנם איש לא יחקע כף שעל-ידי האמצעים הללו שאנחנו נוקטים בהם, אנחנו בולמים את התסיסה. אבל היא תביא את יתר המורים לשקול פעמיים אם להיות פעילים בתסיסה כזאת. נדמה לי שהגיע הזמן גם לפגוע באלה המסיתים ילדים.

אני מבין שאין התנגדות להצעת שר הבטחון בדבר גירוש מספר אנשים.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

דואגים לאיחוד משפחות בירדן.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אבקש משר הבטחון לערוך בדיקה וגם למסור לנו אינפורמציה ביחס לכל האפרט של אונרר"א לאנשים העובדים מטעם אונרר"א, האם זה משמש מנוף מסית של "אל-פת"ח או לא?

סגן ראש הממשלה וחסד לקליטת העליה י. אלון:

אבל לא היום.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא מבקש שאבדוק זאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כן הייתי שואל האם יש לשר הבטחון הצעות בענין בלימת העברת כספים מעבר הירדן? אם אין לו, אין לו.

מ ח ל י ט י ם :

א. הממשלה רושמת לפניה או הודעת מפקד אזור יהודה ושומרון על אמצעי הבטחון בהם נקט הממשל הצבאי באזור חברון וכית-סחור בעקבות פעולות הטרור שבוצעו באזורים אלה ועל ההפרעות בלימודים באזורי שכם וג'נין.

ב. לאשר המלצת שד הבטחון והממשל הצבאי בדבר גירושם של המסיתים הבאים:

- (1) תיאסיר נבולסי משכם
- (2) אמין לובדה משכם
- (3) גב' שיהאב שאהין משכם
- (4) גב' בישרה אדאהם משכם
- (5) אחמד מרוזק מג'נין

36. סקירה בטחוניתשד הבטחון מ. דייין:

הבוקר היתה ידיעה משונה ב-בי.בי.סי. שהמצרים הודיעו שהם פשטו על מוצב שלנו וכו' וכו'. לא שמעתי בדיוק את השידור. האמת היא שאנחנו לא הרגשנו שום דבר. אבל ב-בי.בי.סי. הודיעו שמצרים מסרה ידיעה בומבסטית כזאת. שאלתי בבוקר אצלנו ואמרו שאינם יודעים על שום דבר.

מתברר שהיה בכל-זאת איזה דבר ששני הליקופטרים מצריים חדרו בלילה לתחנת רכבת עזובה, רכבת אל-עריש - קנטרה, 40 ק"מ מערבית מאל-עריש. הרכבת אינה פועלת שם ובתחנה אין נפש חיה, לכן איש לא ידע על כך. בהליקופטר אחד האירו את השטח, ההליקופטר השני ירה ברקטות לסביבה, לחול, לבתים העזובים. הם נסעו חזרה והודיעו מה שהודיעו.

אני מצטער על זה שהם חדרו מבלי שנרגיש בזאת. אבל המדבר הוא גדול. יש שם גם הרבה מעברים של התעלה. ישנם לילות שבהם עוברים 50-60 איש ממצרים. עצם הצלחתם לעבור את התעלה בלא להתקל באיש מעודדת אותם. לא הרגשנו בכך שהליקופטרים עברו לשטח עד שנשמענו על כך ב-בי.בי.סי. אינני יודע איך הגיעו לתחנת הרכבת.

שר החקלאות ח. גבתי:

מניין אנחנו יודעים שהיו רק שני הליקופטרים?

שר הבטחון מ. דיין:

ליקטו את הידיעות ברדר.

בחדשות של שעה אחת יודיעו ב"קול ישראל" שהיתה חדירה מצרית כזאת, תקפו מקום שומם שאין שם איש. אנשינו יקחו גם עתונאים לשם ויראו להם את הדבר. אינני אומר זאת רק בלגלוג, אני מצטער שהם חדרו ולא הרגשנו בכך, היו יכולות להיות גם תוצאות אחרות. אני מוסר זאת כאינפורמציה. טוב שהם תקפו מקום שאין בו איש, רע שהם חדרו לשטח.

השר י. ספיר:

האם ניתן היה למנוע זאת?

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

קראתי שלאחר שהרשינו לתקן את תעלת הע'ור, ישנה פעילות מוגברת גם של הלגיונרים נגד הישובים שלנו, ולא רק בצד הצפוני, אלא גם בצד הדרומי. מה המצב? האם הלגיון פועל עכשיו באופן אקטיבי יותר מאשר קודם לכן?

שר הבטחון מ. דיין:

אין שינוי, לא לטובה ולא לרעה. ישנה אותה הפעילות של הלגיון ושל אנשי "אל-פתח". היו 40-50 פעילויות בשבוע זה לעומת מספר דומה של פעילויות בשבוע שעבר. אלה פותחים באש והלגיון משתתף, ונמשכת החמונה המוכרת לנו. הענין נמשך ללא קשר עם תעלת הע'ור. אין החמרה ואין הקלה. יורים על אשדות-יעקב ועל גשר.

שר הסעד י. בורג:

יש להניח שההליקופטרים חדרו למקום שידעו שאין

שם איש.

שר הבטחון מ. דיין:

זאת לא הייתי אומר.

שר הסעד י. בורג:

או שידעו או שלא ידעו. שני הדברים האלה יחד אינם יכולים להיות. שאלתי היא: יכול להיות אם הם רואים שהם יכולים לחדור לשטח הם מקבלים תיאכון ליותר. יש לנו שם ישוב צבאי למחצה. האם יש הגנה על הענינים האלה או לא?

שר הבטחון מ. דיין:

מה זה על הענינים האלה? על התחנה?

שר הסעד י. בורג:

על מקום כזה?

שר הבטחון מ. דיין:

על מקום ריק.

קיבלתי עכשיו פתק. אינני כל כך מאושר מהחדירה הזאת לאיזה מקום שהוא. נצטרך לבודד את הענין במטה, איך זה לא ידעו בבואם ובצאחם.

אשר לנח"ל ים, אין ספק שיש הגנה. אבל ענין החדירה איננו קשור בהגנה, אלא קשור בודד וכו'. בכל אופן, אני צריך לבדוק את הענין.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

נדמה לי שקראתי הבוקר שהיתה לפני כן הכחשה נמרצת שלנו. האם היתה זאת הכחשה רשמית.

שר הבטחון מ. דיין:

היתה ידיעה בומבסטית, לא שירו בחול, אלא שפלוש למוצב שלנו. אולי חשד בגין שצע בדיוק מה היה השידור ב-בי.בי.סי.?

חשד מ. בגין:

היתה הודעה של בי.בי.סי. בשם המצרים ומעניין איך שהמצרים לומדים מאתנו. ההודעה אמרה בערך כך: בעקבות פעולות תוקפנות של ישראל בתעלת סואץ ביצעו AIRBOMBED TROOPS של המצרים פעולות נגד בצפון סיני על ריכוזי כוחות ישראל. אבל ההכחשה שלנו ב-בי.בי.סי. היתה די מוחלטת, שדובר הצבא הודיע שלא היתה שום פשיטה. אני מעיר על כך. קרה מה שקרה, נקוה שלא יקרה יותר. אבל בעיית האמינות שלנו, ב-בי.בי.סי. באופן מיוחד היא בעיה עדינה. צריך לנסח את ההודעה הזאת שבאה בעקבות ההודעה, שלפיה לא היה שום דבר, כך שיאמינו לנו. העיקר הוא, שבעתיד לא נמהר בהודעות כאלה כי המדבר הוא גדול.

37. סקירה מדינית

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלוץ:

מספר דיווחים קצרים. קודם כל, עלי למסור לממשלה שראש-הממשלה דיווחה במברק סודי על חשלב הראשון של מסעה. מן המברק מנשבת רוח טובה ואופטימית מאוד. אבל לפי בקשתה המפורשת אני נמנע, בשלב זה, מדיווח מפורט על מספר נושאים, כי השיחות עדיין בעיצומן. אין אני רואה דחיפות שנשמע את הדיווח מיד. נעשה זאת או בשלב מאוחר יותר או נשמע את הדברים מן המקור עצמו, כאשר היא תחזור לארץ. לפי כל הסימנים שאנחנו שומעים, לא מפיה דווקא, זהו מסע מוצלח מאוד ומפואר מאוד, גם מבחינה מדינית-הסברתית-כללית וגם מבחינה יהודית-ציונית.

אקרא רק קטע אחד או שניים, שלדעתי אין חל עליהם האיסור של ראש-הממשלה, אבל גם אלה הם לידיעתנו בלבד. היא קיימה שתי שיחות עם הנשיא שנמשכו 3 שעות. חלק גדול מהשיחות היה מוקדש לנסיון שלהם לשכנע אותנו בצורך שלהם, כלומר, של האמריקאים, להמשיך בשיחות השתיים והארבע. הם ביקשו מאתנו הבנה למהלכם, כלי שניסו לסתור את הטיעון שלנו ותוך ביטוי חוזר של הנשיא שממילא לא יצא מזה שום דבר. הסיכום היה שכל אחד נשאר בעמדתו, אלא שנבקשנו שנהיה מתונים בהדגשת חילוקי הדעות.

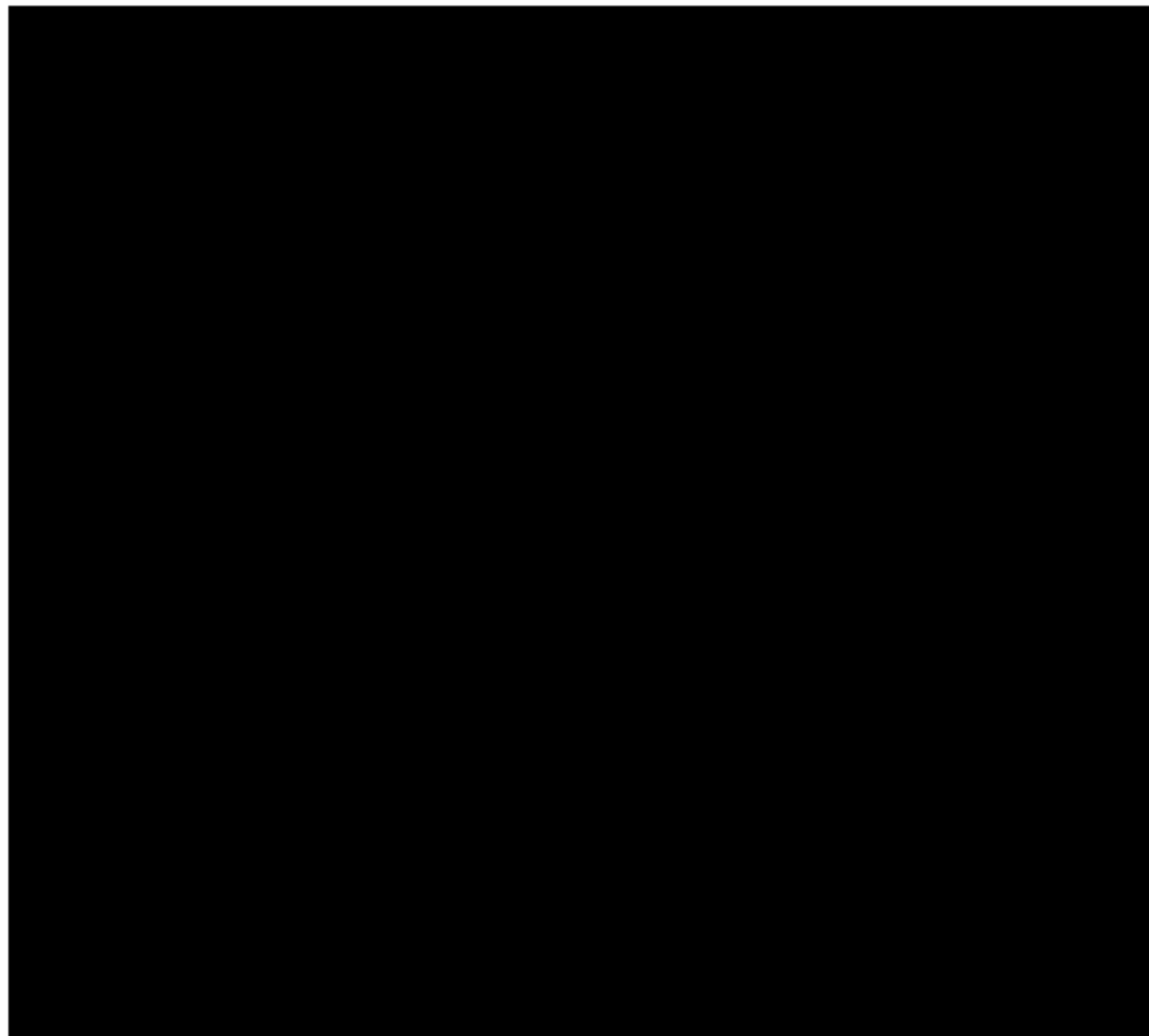
השר מ. בגין:

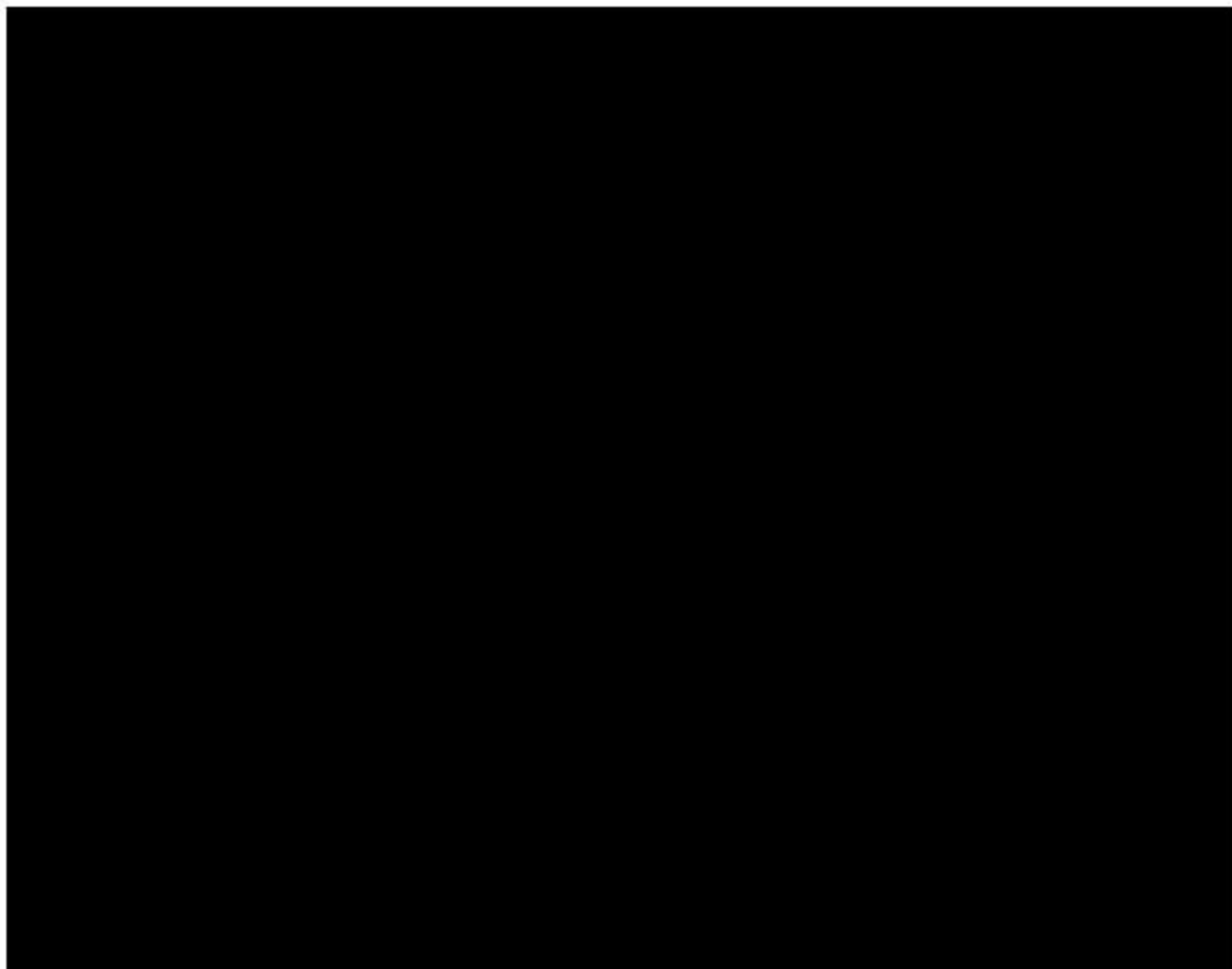
.CONTRACTUAL DISAGREEMENT

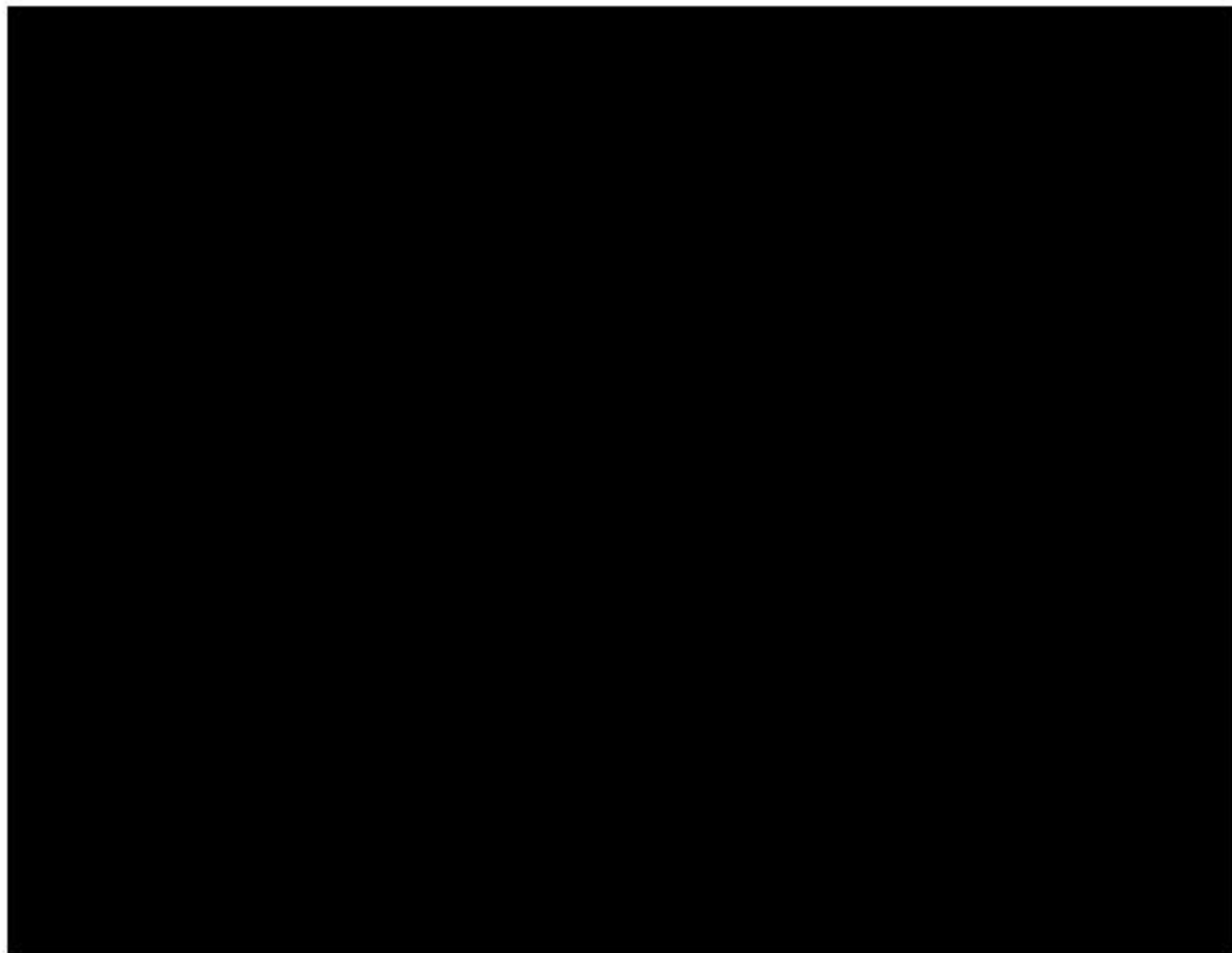
סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

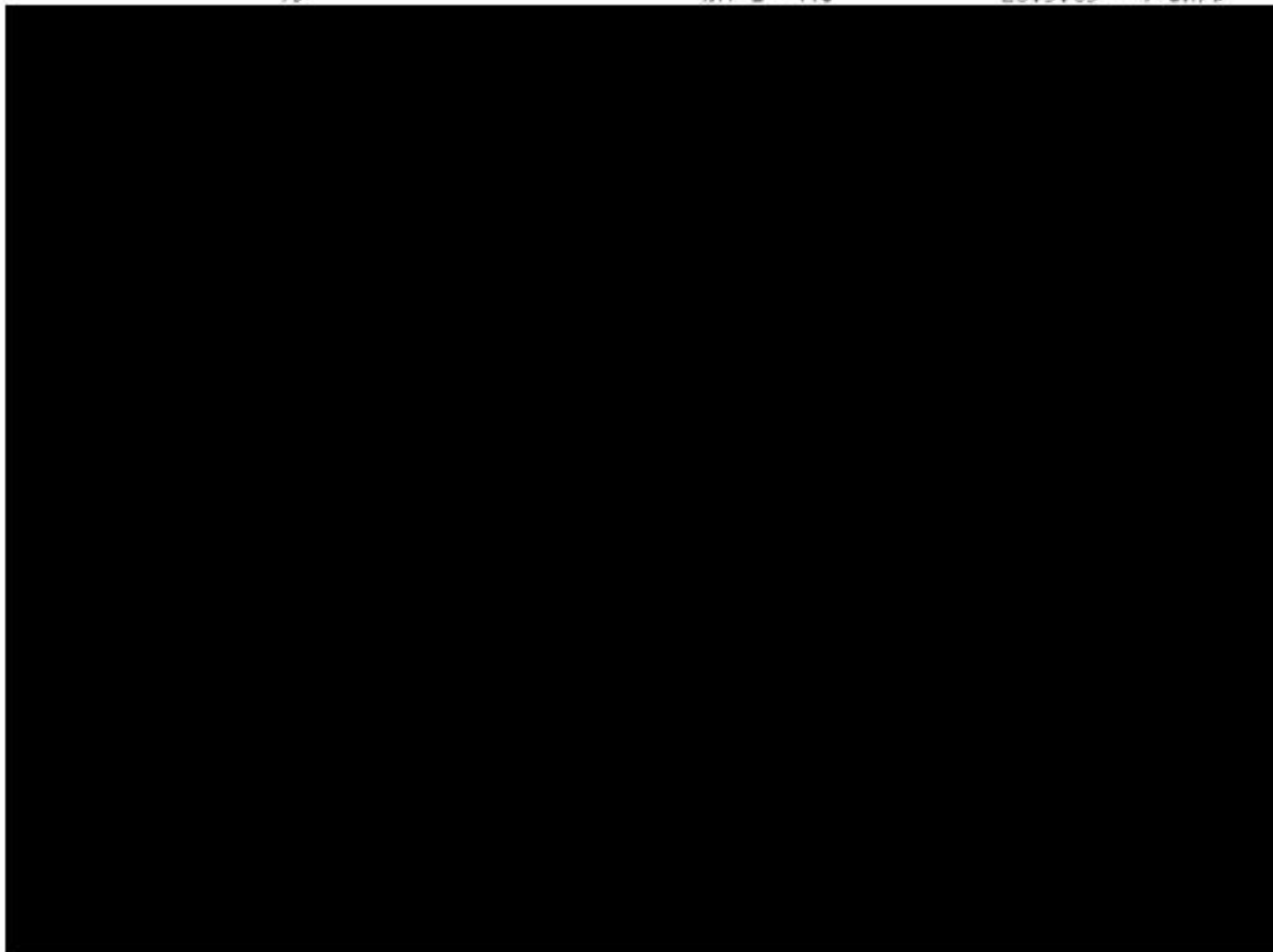
.TO AGREE TO DISAGREE

38. ועדת החקירה בענין נסיבות השריפה במסגרת אל-אקצה

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

אני מניח שהשרים עיינו בדיון וחשבון של ועדת החקירה בענין נסיבות השריפה במסגרת אל-אקצה. אם לא, אני ממליץ בפניכם לעיין בדיון-וחשבון. זהו חומר מעניין מאוד.

כזכור, ב-21 באוגוסט, ביום בו ארעה השריפה, פנתה הממשלה אל נשיא בית המשפט העליון והוא מינה את חברי הוועדה. היתה פרוצדורה לפי החוק החדש. חברי הוועדה עשו עבודה חרוצה, וכבר ב-19.9 הגישה את הדיון וחשבון ומסרוהו לפרסום, כחוק.

אני רואה לחובתי, בשם הממשלה, להביע הוקרה ותודה ליו"ר ועדת החקירה, שופט בית-המשפט עליון, יואל זוסמן, ולחברי ועדת החקירה והם, שופט בית-המשפט המחוזי בנצרת, מוחמד נימר אל-הוארי, ראש עיריית נצרת, מוסא כתילי, פרופ' מיכאל ארנון מהאוניברסיטה העברית ופרופסור ארנולד וינוקור מהטכניון, מכון טכנולוגי לישראל. אני מודה להם על השקידה הרבה ועל פרי עבודתה של הוועדה, שכל מדינה דמוקרטית יכולה, לדעתי, להשתבח בה.

בהמשך ליזמתנו בהקמת ועדת החקירה, אני מניח כי הדרך שבה נהגה מדינת-ישראל לרגל השריפה, המאמץ לגלות את נסיבות הדליקה, המהירות בה מילאה הממשלה את חובתה - כל אלה עזרו ויעזרו לסכל את הנסיונות לנצל את המעשה הפלילי הנפשע כמקור להסתה דתית ולמשטמה פוליטית נגד ישראל.

מן הידיעות שהגיעונו על הוועידה המוסלמית ברבט ניתן ללמוד כי המארגנים לא השיגו את התכלית אשר לשמה נקראה הוועידה.

יחד עם זאת, אני חושש שמוקדם להניח שהנושא כשלעצמו יורד מן הפרק, ואנחנו נמשיך לקיים ערנות בנדון. בינתיים מתקרב מועד המשפט שנקבע ל-6 באוקטובר. אנחנו בטוחים שמשפט הצדק יצא לאור כמקובל במדינת ישראל.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

האם אי-אפשר ליוזם איזו הודעה מצד מוסלמים במדינת-ישראל נגד מדינת הודו על שהיא פגעה עכשיו במוסלמים?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

מהנסיון שלנו בהפעלת הקאדים הישראליים בעניין השריפה, שדחגנו אמנם את הסתייגותם, פרט לאחד שהכביד עלינו, לא הייתי רוצה להפעיל אותם פעם נוספת, ודאי לא ערב הבחירות, כאשר הם מסובכים עם עצמם ועם המפלגה הקומוניסטית.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אבל נגד הודו.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

יתכן קומוניקט בענין זה.

הישיבה ננעלה
(בשעה 13:15)